BONDIA® ARUBA

E
Kita BBO na frontera...
Y BTW for di caminda...?

Diasabra 24 di Juni 2023 www.bondia.com Email: noticia@bondia.com Tel: 582-7800 Fax: 582-7044 1,75 Florin

Na 2023 por spera alrededor di 100 miyon florin mas

Pagina 2

- **Lesa nos edicion nobo di Aruba Vandaag!**
- **Caos di 2022 na Schiphol ta conecta cu externalisacion** Pagina 9
- **Hues a duna boet na abogadonan cu a usa caso falso crea pa ChatGPT** Pagina 16

DMH: "Revista Asertivo ta trata e tema di Codigo di Proteccion"

Pagina 6

Mas di 40 mil Venezolano den exterior a actualisa nan datos pa vota den eleccion primaria

Pagina 11

Hues ta rechasa personanan transgenero pa cambia certificado di nacemento na Tennessee

Pagina 24

E storia di un migrante Venezolano:

"Aruba ta ofrece un trankilidad social cu paisnan Latino Americano no ta ofrece"

No ta un secreto cu Venezuela ta pasando den un di e crisisnan migratorio mas grandi di e ultimo temponan. E condicionnan di bida na e pais pa hopi a bira insuficiente y insoportabel y p'sey, y hopi otro motibo, famianan completo ta tuma e dificil decision di bandona nan pais cu e speransa di busca un miho futuro pa nan y nan yiunan.

Den un entrevista cu Bon Dia Aruba. Z. Lizardo, Venezolano, ta conta con e hunto cu cas ay su famia a tuma e decision pa bandona Venezuela y bin busca un miho bida pa nan y nan yiunan.

Lizardo ta splica cu e decision di muda pa Aruba no tabata facil pa tuma, por lo menos pe, pa motibo cu aki ta maneha otro idioma(nan) cu su famia tabata maneha y e politicanan migratorio cu e isla tin pa evita e sobrepoblacion.

"Nos tabata wak e un poco imposibel na e momento ey, pero nos no tabatin otro opcion mas cu sali for di e pais, mirando e condicionnan politico, social, economico cu nos tabata pasando na e momentonan ey na Venezuela," el a bisa.

Lizardo y su famia tabatin mas di 10 aña bishitando Aruba manera turista y pa nan e isla tabata brinda, apart di su cercania cu Venezuela, un trankilidad social cu e paisnan Latino Americano, manera Venezuela, no tabata ofrece y pe esaki ta un parti hopi importante cu su yiunan tabatin mester na e momento ey.

El a sigui conta cu nan tabata expuesto na hopi peliger politico of social cu nan a biba na Venezuela y cu su yiu mas grandi a wak. "Venezuela tin un crisis den tur factor y cu obviamente mi yiu tabata creciendo cu esey y e no tabata custuma na esey pasobra ora el a nace esey no tabata e situacion di tur dia di nos," el a indica.

Tur esaki a hiba Lizardo y su casa tuma e decision definitivo di bin Aruba y awendia e ta sigur cu e tabata e decision corecto. El a agrega cu a pesar di e politicanan migratorio, nan a experimenta un pas social cu nan no tabatin na Venezuela. "Mi ta kere cu paz no tin prijs," el a remarca.

"Mi yiunan ta trankil, sobretodo mi yiu grandi cu ta esun cu a wak y a biba un poco di e crisis, y aworaki e ta trankil, e ta biba na paz sin wak e problemanan di no tin gasolin, di no tin transport, di no tin coriente, di no tin awa pa bebe of pa laba paña. Si no cu e ta wak otro realidad y cu trabao nos por sali bay dilanti. Cos cu na Venezuela no tabata posibel pasobra nos no por a sali pa dilanti cu e trabao cu nos tabatin, e no tabata suficiente," Lizardo a enfatisa.

El a ratifica cu e oportunidadnan cu e muchanan tin aki na Aruba, Venezuela no por ofrece, den e sentido di

desaroyo di otro idiomanan, tin otro experiencianan.
Mas leu di e oportunidadnan academico, un di e cosnan mas importante pa Lizardo, of esun mas importante ta e derecho na bida y na Venezuela nan no tabatin esey. "Awendia si nan tin'e aki na Aruba. A pesar cu nan no tin un seguro medico, nan tin acceso na salud, nan por haya e medicamentonan, nan por gosa di electricidad, di awa, di cuminda y tur e cosnan ey cu tabata dificil y casi imposibel y cu awendia e isla ta brindando nan. Aunke hopi tiki ta balora e tipo di cosnan ey of situacionnan asina, mi ta kere pa nos como famia migrante e ta hopi importante," el a subraya.

Por ultimo el a resalta cu a pesar cu Venezuela ta su pais natal y cu el a logra un carera universitario y cu e tabatin un trabao di 11 aña y su casa cu un trabao di 13 aña, e pais no tabata brinda nan e posibilidad di duna nan yiunan e elementonan di superacion esencial pa nan.

Aumento BBO di 1% a haci impacto

Na 2023 por spera alrededor di 100 miyon florin mas

Entrante 1 di januari 2023 e promer medida pa aumenta entrada via cambio den cobro di BBO/BAVP/BAVP a bira realidad, unda e porcentahe total a bay di 6% pa 7%. Esaki pendiente e introduccion di BBO di 7% na frontera, loke lo percura pa mas entrada ainda.

Cifranan di Banco Central (Boletinnan Mensual) ta mustra cu den promer cuatro luna di 2023 gobierno a mira un total di Afl. 106,5 miyon drenta na BBO/BAVP. Den e mesun lunanan aki na 2022 a drenta Afl. 71,8 miyon, un aumento di Afl. 24,7 miyon (34,4%). Si e tendencia aki continua, aña 2023 lo cera cu casi Afl. 100 miyon mas na BBO/BAVP. Na 2022 e total di BBO/BAVP tabata Afl. 222,5 miyon, y na 2023 por yega na Afl. 319,5 miyon, cu e tendencia actual.

E aumento di BBO/BAVP no ta debi solamente na e adicion di e 1% extra. Economia ta desaroyando positivamente, locual por deduci

tambe di e aumento di 23,7% di impuesto di importacion den mesun periodo. Cu cierto cautela por bisa cu e porcentahe halto di incremento di BBO/BAVP ta consisti di ambos componente. Mester tuma na cuenta aki cu e aumento di 1% den cierto caso ta stimula acumulacion di BBO riba BBO, den e casonan di rebenta promer cu e producto yega na e consumidor final. Pasa di 6% riba 6%, pa 7% riba 7% ta causa un aumento extra di prijs pasobra ta paga BBO dos biaha den forma acumula, pasobra no tin restitucion di BBO paga.
Proyeccion multi-anual di impuesto indirecto
Segun e presupuesto multianual presenta den presupuesto 2023, e aña aki lo drenta Afl. 715 miyon na impuesto indirecto, loke ta un aumento fuerte compara cu 2022, unda segun reportahe gubernamental a yega na un total di Afl. 605 miyon na impuesto indirecto.

Si combina e aumento di BBO/BAVP cu e aumento constata den impuesto di importacion, casi Afl. 40 miyon a base di proyeccion riba resto di aña di e cifranan di e prome cuatro lunanan, ya gobierno ta yegando na e suma previsto den e presupuesto multi-anual. Esaki sin tuma na cuenta eventual aumento di entrada di e otro tiponan di impuesto indirecto cu tambe ta sinti e efecto positivo di e crecmento economico.

E pregunta cu ta surgi ta si realmente gobierno mester un BBO na frontera cu urgencia, ya cu e cifranan di januari te april ta mustra cu ya ta yegando na e meta di aumento di impuesto indirecto pa 2023. E BBO na frontera lo a trece aden como Afl. 40 miyon extra, si e fecha di introduccion no lo a cambia. E proximo fecha factible lo ta 1 di augustus, si parlamento trata e proyecto di ley durante luna di juli, den tempo di reces. Mas probable anto ta bira 1 di september.

Rapport "Level Playing Field":

Recomendacion pa reforma pa reduci e costo di haci negoshi y reduci e 'red tape'

Den nos edicion di Bon Dia Aruba di ayera, a elabora ariba tres recomendacion, di e 17 recoemndacionnan, presenta den e rapport "Level Playing Field". E recomendacionnan aki tabata abstene introduccion di salario ficticio, cambio di impuesto den sector joyeria y cambionan pa mehora cumplimento cu Douane. Den nos edicion di awe nos ta elabora ariba ultimo recomendacionnan di e rapport aki.

E rapport "Level Playing Field" a ser comisiona pa un grupo di stakehodler di e gremio comercial y sindical pa brinda recomendacion na Gobierno di Aruba ariba introduccion di BTW, cual na final no a ser introduci y a opta pa introduci BBO na frontera na su luga. Un comite di tres experto a keda encarga cu e tarea aki

Mester remarca cu den e gremio comercial y sindical tabatin desacuerdo alrededor di e rapport. AHATA, entre otro stakeholder, a indica cu nan no ta di acuerdo ni aproba e rapport pasobra nan no ta di acuerdo cu dos di e miembronan di e comite di experto ni tampoco tabata di acuerdo cu e proceso cu a tuma luga pa crea e lista di recomendacionnan.

Sinembargo Camara di Comercio a entrega e rapport aki na Gobierno di Aruba y Prome
Minister, Evelyn Wever-Croes, a remarca cu Gobierno di Aruba lo sigui trata e rapport "Level
Playing Field" di 25 di oktober 2022, como un rapport di recomendacionnan di gremionan
comercial y sindical, y lo sigui evalua e recomendacionnan cu por wordo sigui.

Impone un impuesto di seguro
E comite di experto ta indica cu e delegadonan di e impuesto di seguro ta considera impone un impuesto di seguro di 6% enbes di e BBO of BTW. E impuesto aki lo ta ariba tur polisa menos polisa di bida, anualidad y impuesto di vehiculo.

Recomenda reforma pa reduci e costo di haci negoshi y reduci e tape cora
Den e recomendacion aki e comite di experto tin diferente subrecomendacion pa diferente area y sector.

Recolleccion di tarifa di Serlimar a traves di e recibo di coriente
E comite ta recomenda pa subcontracta e coleccion di e recibonan di Serlimar a traves di e recibo di Elmar, manera Corsow ta haciendo pa e ultimo 25 aña. Pa un igualdad di condicion, gremio comercial y sindical, cu e tecnologia di awendia, ta sugeri pa e companianan cu ta recoge sushi transferi nan recolleccion pa Elmar, cu despues ta transferi e pagonan aki pa e companianan en cuestion.

Implementacion di deposito ariba boter, taira, vehiculo y otro productonan grandi
E costo di procesa sushi ta relaciona bastante cerca na e naturalesa di e productonan cu a ser importa. Por ehemplo, un vehiculo di motor, of taira di un truck, ta productonan cu tin un costo di transportacion y pa kitanan for di nan localidad pa uso final. Otro productonan di consumo masivo, manera boternan di bebida ta wordo tira afo facilmente y ta causa polucion na e isla cu ta depende di limpiesa pa sobrevivi den e industria di turismo.

E comite di experto ta indica cu si un deposito ser aplica pa cada unidad na importacion, companianan di recogemento priva por organisa sistemanan di recolleccion y transporta e productonan aki pa nan plantanan di proceso desgina, y spaar asina e costo di transport. E fondo di deposio ta debolbe e placa pa e collector di sushi di e localidad di ultimo uso. E producto mester wordo fisicamente modifica of demantela.

Incumplimento cu impuesto di vehiculo
E comite ta remarca cu considerando e ultimo cifranan di no cumplimento cu e impuesto aki di Departamento di Impuesto, e gremio comercial y sindical ta recomenda inclui e impuesto aki den e impuestonan special di gasolin y diesel, evitando asina e renobacion di plachi di number y enforsa control pa polis. Na mesun momento, mester tin e diesel mara na e impuestonan special manera gasolin.

Nan ta splica cu e contaminador y chauffeur ta paga pa e mantencion di e cayanan. Na mesun momento, esaki por sirbi como incentivo pa menos hende corre auto y empleadonan di e sector hotelero cu ta biba leu, por usa lift pa yega trabao (carpool).

Recollecion di procesamento di awa residual a traves di e recibo di awa
E planta di procesamento di awa sushi ta duna un holo insoportabel den e area di Eagle Beach. E ta afecta e propiedadnan bisiña y e imagen y percepcion di e producto di turismo y calidad di bida di e habitantenan. E awanan parcialmente procesa ta un menasa, den tempo di awasero fuerte, pa e lamanan cu ta cerca, cu aworaki ta famoso mundialmente.

E comite ta enfatisa cu el a bira un situacion di riesgo halto pa henter e economia di Aruba y mester un solucion urgente. Tin 550 camber den proceso na menos di 100 meter leu di Bubali plas.

Pa sigura un financiamento a largo plaso y estable pa futuro inversionnan, pa mantene y mehora e planta, e comite ta recomenda pa subcontracta e maneho pa un compania profesional y cobra, a traves di e recibo di awa y basa ariba e volumen di e awa usa, e costo di expansion y operacion di e planta di awa sushi, cuminsando for di e suposicion di un planta cu tin full e capacidad pa handle e volumen actual y den futuro, te cu 50 aña den futuro.

E comite ta indica cu e principio "e contaminador ta paga" ta aplica pa e usuarionan halto, cu excepcion di agricultura y fabricacion cu ta realisa nan propio purificacion di awa. E entidad cu sistemanan completo di reciclahe di awa por obtene inmunidad tambe. Awa recilca por ser bendi pa hardineria, canchanan di golf y agricultura.

Stop di describi actividadnan detaya cu lo ser ehecuta ariba tereno gehuur
Cada bes mas tereno comercial pa huur a largo plaso cu descripcion detaya di e actividadnan economico ta ser afecta pa desbentahanan legal obsoleto cu ta reduci e balor di propiedad y afeceta nan posibilidad di financiamento den e mercado di credito.

Cambionan den economia y mercado den e localidad tambe por causa cu un negoshi ta bira no competitivo door di cambionan di ruta, invasion di poblacion y e necesidad di cambio den nan actividad pa nan por sobrevivi.

Por ehemplo un cunucu, supermercado of un fabrica cu buya y emision por ser rondona lentamente pa e poblacion y no por continua despues di tempo sin conflicto cu e bisiñanan. Of e balor di e tereno ta aumenta asina hopi cu otro uso ta factibel mas.

E comite ta subraya cu cambio di obhetivo di un tereno pa huur a largo plaso ta tuma añanan y e ta reduci e balor di benta di e propiedad den wowo di banco y futuro cumpradonan. E ta un perdida financiero pa e doño pasobra e cambio den obhetivo y su procesonan ta ser desconta for di e prijs.

Nan ta agrega cu e permiso di establecimento basa riba e opcionnan di uso di tereno di ROP(V) ta adaptabel cu tempo y no ta stroba e balor di e propiedad

Nan ta recomenda pa simplifica e denominacionnan pa uso di terneo comercial pa huur a largo plaso. Esaki ta delega e escogencia di actividad permiti pa e Departamento di Asuntonan Economico y DOW cu lo test e cambio den e propiedad pa e ley existente, e impacto ariba e ambiente y politica di e tempo, cu definicion dinamico y cu lo cambia cu tempo. Segun e comite e cambio por ser ehecuta cu un simpel enmienda di un solo biaha den e ley.

Indice di Prijs di Consumo base Juni 2019

Mei 2023

Oficina Central di Estadistica ta presenta e resultadonan principal di e Indice di Prijs di Consumo (CPI) pa luna di Mei 2023.

Cambio di prijs di petroleo, utilidad, gasolin y diesel na Mei 2023
Prijs di utilidad (electricidad y awa), gasolin y diesel ta wordo determina primordialmente door di e prijs internacional di petroleo. Na Mei 2023 e prijs promedio pa bari di petroleo (US$ 71.86) a conoce un caida di US$ 7.65 (-9.6%) compara cu April 2023 (US$ 79.51). E costo total di energia pa kWh pa un uso di electricidad te cu 500 kWh a baha cu Afl. 2.73 cent pa Kwh, di Afl. 38.53 cent pa kWh na April 2023 pa Afl. 35.80 cent pa kWh na Mei 2023.

E costo total di energia pa kWh pa un uso di entre 501 - 1000 kWh a baha cu Afl. 2.81cent pa Kwh, di Afl. 39.65 cent pa kWh na April 2023 pa Afl. 36.84 cent pa kWh na Mei 2023. E flat rate a keda Afl 12.50. Consecuentemente e prijs promedio di electricidad pa vivienda a baha di Afl. 294.56 pa Afl. 274.57 (-6.8%) causando un efecto di -0.57ppt riba e CPI, mientras cu e prijs promedio di awa pa vivienda a keda Afl.168.73. Adicionalmente, e costo total di energia pa kWh pa un uso di electricidad riba 1000 kWh a baha cu Afl. 3.69 cent pa Kwh, di Afl. 52.16 cent pa kWh na April 2023 pa Afl. 48.47 cent pa kWh na Mei 2023.

Prijs di gasolin a registra un subida di Afl. 4.30 cent (1.6%) na Mei 2023 y a causa un efecto di 0.08 ppt riba e CPI. Prijs di diesel a registra un caida di Afl. 10.00 cent (-4.3%) na Mei 2023 y a causa un efecto di -0.02 ppt riba e CPI.

Na Mei 2023, utilidad, gasolin y diesel como grupo, tawata tin un caida di prijs di 2.8% compara cu April 2023 y hunto tabata tin un influencia di -0.50 ppt riba e CPI, mientras cu e restante 404 bienes y servicio hunto, a conoce un subida leve di prijs di 0.02% y tawata tin efecto un efecto di 0.02 ppt riba e CPI.

Cambio di prijs di Cuminda y servicio di catering na Mei 2023
E indice di "Cuminda & servicio di catering" a registra un subida di 0.1% na Mei 2023, despues di un subida di 0.6% na April 2023. E indice di "Cuminda na cas" (0.2%) a registra un subida, unda shete (7) di e diesun (11) indicenan di e gruponan di cuminda na cas a subi na Mei 2023. E indice di "Fruta" a conoce e subida di mas grandi (2.4%) na Mei 2023. E indicenan di "Berdura" (1.6%), "Restante productonan pa alimentacion" (1.2%), "Bebida no-alcoholico" (1.0%) y "Pan y otro productonan di grano" (0.7%) tambe a registra subida.

E caida mas grandi a wordo registra den e indice di "Batata, yuca y batata dushi" (-3.7%) na Mei 2023. E indice di "Cuminda pafo di cas" no a conoce cambio na Mei 2023. Na Mei 2023, "Cuminda na cas" y "Cuminda pafo di cas" como grupo, tawata tin un subida di prijs di 0.1% compara cu April 2023 y hunto tawata tin un influencia di 0.02 ppt riba e CPI, mientras cu e restante bienes y servicio hunto a experencia un caida di prijs di 0.6% y tawata tin un efecto di -0.51 ppt riba e CPI.

CPI pa e periodo Mei 2022 – Mei 2023; Indice di Prijs di Consumo
Den e ultimo diesdos (12) lunanan, nuebe (9) di e diesdos (12) sectornan a registra subida di prijs. E subidanan cu tawata tin e mayor efecto riba e CPI a wordo registra pa e sectornan di "Vivienda" (10.1%), "Cuminda y bebida no-alcoholico" (8.1%), "Restante bienes y servicio" (2.7%) y "Restaurant y hotel" (6.9%), causando un efecto di respectivamente, 2.44, 0.91, 0.33 y 0.32ppt. E subidanan den e restante sectornan a contribui cu un efecto di 0.48 ppt riba e CPI di Mei 2022 - Mei 2023.

E subidanan aki a wordo contraresta parcialmente door di caida den e indicenan di e sectornan di "Comunicacion" (-3.6%) y "Paña y sapato" (-6.5%), cu a contribui cu un efecto di respectivamente, -0.29 y -0.17 ppt. E subida den e sector di "Vivienda" a wordo causa principalmente door di subidanan di respectivamente, 15.0% y 19.1% den e categorianan "Electricidad, gas y otro combustible" y "Suministro di awa y otro servicionan relaciona cu vivienda", causando un efecto di respectivamente, 1.11 y 0.88 ppt. E subida den e sector di "Cuminda y bebida no-alcoholico" a wordo causa principalmente door di un subida den e categoria "Cuminda" (7.8%), causando un efecto di 0.78 ppt.

E subida den e sector di "Restante bienes y servicio" a wordo causa principalmente door di un subida di 4.2% den e categoria "Cuido personal", causando un efecto di 0.17 ppt. E subida den e sector di "Restaurant y hotel" a wordo causa door di un subida den e categoria "Cuminda pafo di cas" (7.9%), causando un efecto di 0.36 ppt. E caida den e sector di "Comunicacion" a wordo causa door di un caida di 5.5% den e categoria "Servicio di telefon y fax", causando un efecto di -0.43 ppt. E caida den e sector di "Paña y sapato" a wordo causa principalmente door di un caida den e categoria "Paña" (-7.5%), causando un efecto di -0.15 ppt.

Canasta di consumo
Den e ultimo aña cu a pasa 62.3% di productonan den e canasta di consumo di e CPI a conoce un aumento di prijs causando un efecto di 6.31 ppt, mientras cu 31.1% ta mustra un caida di prijs, cu a contribui cu un efecto di -2.30 ppt y pa e restante 6.6% no tabata tin cambio den prijs. E indicenan di "Bienes" (6.2%) y "Servicionan" (0.9%) a registra subida, causando un efecto di 3.62 y 0.39 ppt, respectivamente.

Bestaansminimum
Den e ultimo diesdos (12) lunanan e bestaansminimum pa un hogar consistiendo di dos (2) adulto y dos (2) mucha (edad 0-15 aña) e registra un subida di Afl. 308, di Afl. 5,046 na Mei 2022 pa Afl. 5,354 na Mei 2023. E subida aki a wordo causa principalmente door di subidanan den e sectornan "Cuminda y bebida no-alcoholico" (Afl. 168) y "Vivienda" (Afl. 147).

Cambio di prijs di petroleo, utilidad, gasolin y diesel
E prijs promedio pa bari di petroleo a conoce un caida di US$ 37.46 (-34.3%) di US$ 109.31 na Mei 2022 pa US$ 71.86 na Mei 2023. E indice di Energia a subi cu 7.6% den e ultimo aña y a causa un efecto di 1.30 ppt. E indicenan di "Gasolin" (-7.7%) y "Diesel" (-23.4%) a registra caida, causando un efecto di -0.58 y -0.07 ppt, respectivamente. E indicenan di "Electricidad" (14.4%) y "Awa" (23.1%) a registra subida, causando un efecto di respectivamente, 1.03 y 0.83 ppt. E restante 404 bienes y servicio hunto, a conoce un subida di 3.3% y tawata tin hunto un efecto di 2.71 ppt.

Cambio di prijs di Cuminda y servicio di catering
Den e ultimo diesdos (12) lunanan e indice di "Cuminda & servicio di catering" a subi cu 8.0%. E indice di "Cuminda na cas" a conoce un subida di 8.1%, unda tur e diesun (11) indicenan di e gruponan di "Cuminda na cas" a subi durante e periodo aki. E indice di "Pan y otro productonan di grano" a conoce un subida di 11.7%, e subida mas grandi entre e gruponan di "Cuminda na cas".
Ademas otro subidanan significante a wordo registra den e indicenan di "Restante productonan pa alimentacion" (11.4%), "Bebida no-alcoholico" (10.0%), "Sucu, jam y otro tipo di cos dushi" (9.3%), "Berdura" (8.9%), "Azeta y otro productonan traha di vet" (8.6%), "Lechi, keshi y webo" (7.6%), "Carni" (6.7%), y "Fruta" (2.9%). E indice di "Cuminda pafo di cas" a registra un subida di 7.9% den e ultimo diesdos (12) lunanan.

Tabel 10 Cambio di porcentahe pa Cuminda & servicio di catering

Sector	Peso	Indice Mei-22	Indice Apr-23	Indice Mei-23	Cambio di porcentahe: Luna actual Mar - Apr	Luna actual Apr - Mei	Tasa anual Mei 22 - Mei 23	Efecto: Luna actual Apr - Mei	Tasa anual Mei 22 - Mei 23
Cuminda & servicio di catering	**1,517.5**	**106.84**	**114.18**	**115.40**	**0.6**	**0.1**	**8.0**	**0.024**	**1.268**
Cuminda na cas	**1,087.7**	**106.02**	**114.32**	**114.59**	**0.4**	**0.2**	**8.1**	**0.024**	**0.909**
Pan y otro productonan di grano	178.1	105.42	114.84	117.75	0.3	0.7	11.7	0.014	0.214
Carni	242.5	110.38	119.82	117.62	0.0	-0.4	6.7	-0.011	0.176
Pisca y otro cuminda di lama	49.0	109.29	114.85	112.21	1.2	-0.5	2.7	-0.002	0.014
Lechi, keshi y webo	135.3	113.79	120.69	122.43	0.3	-1.9	7.6	-0.030	0.114
Azeta y otro productonan traha di vet	32.2	115.54	127.09	125.47	-0.3	0.1	8.6	0.001	0.031
Fruta	97.6	102.34	106.41	105.28	-0.8	2.4	2.9	0.022	0.028
Batata, yuca y batata dushi	18.2	80.88	92.41	81.80	-1.0	-3.7	1.1	-0.005	0.002
Berdura	89.1	87.29	99.60	95.05	0.9	1.6	8.9	0.012	0.067
Sucu, jam y otro tipo di cos dushi	42.0	107.51	112.54	117.53	-0.2	0.2	9.3	0.001	0.041
Restante productonan pa alimentacion	80.1	105.03	109.78	116.97	1.5	1.2	11.4	0.010	0.093
Bebida no-alcoholico	123.6	106.30	114.36	116.96	1.8	1.0	10.0	0.013	0.032
Cuminda pafo di cas	**429.8**	**108.90**	**113.82**	**117.47**	**1.2**	**0.0**	**7.9**	**0.000**	**0.359**
Otro bienes y servicionan	**8,482.5**	**101.71**	**104.97**	**105.03**	**-0.5**	**-0.6**	**3.3**	**-0.508**	**2.743**
Otro bienes	4,735.8	101.62	107.55	107.49	-0.3	-1.1	5.8	-0.549	2.714
Otro servicionan	3,746.7	101.83	101.71	101.91	-0.8	0.1	0.1	0.041	0.029
CPI	**10,000.0**	**102.49**	**106.37**	**106.60**	**-0.3**	**-0.5**	**4.0**	**-0.484**	**4.012**

Source: Central Bureau of Statistics Aruba

Tabel 8 Prijs di petroleo, utilidad, gasolin y diesel, 2022 - 2023

Luna	2022 Petroleo	2022 Costo total di energia ≤ 500 kWh	2022 Costo total di energia 501-1000 kWh	2022 Electricidad	2022 Awa	2022 Gasolin	2022 Diesel	2023 Petroleo	2023 Costo total di energia ≤ 500 kWh	2023 Costo total di energia 501-1000 kWh	2023 Electricidad	2023 Awa	2023 Gasolin	2023 Diesel
Januari	83.06	31.09	31.99	240.09	137.05	230.60	195.00	78.01	38.53	39.65	294.56	168.73	243.80	246.60
Februari	91.12	31.09	31.99	240.09	137.05	245.70	214.10	76.99	38.53	39.65	294.56	168.73	262.50	260.30
Maart	108.58	31.09	31.99	240.09	137.05	261.00	228.80	73.51	38.53	39.65	294.56	168.73	257.60	234.80
April	102.29	31.09	31.99	240.09	137.05	291.00	274.50	79.51	38.53	39.65	294.56	168.73	262.40	231.50
Mei	109.31	31.09	31.99	240.09	137.05	289.00	289.00	71.86	35.80	36.84	274.57	168.73	266.70	221.50
Juni	115.29	31.09	31.99	240.09	137.05	321.20	290.30							
Juli	103.21	31.09	31.99	240.09	137.05	335.70	312.70							
Augustus	93.74	38.53	39.65	294.56	167.75	293.20	278.50							
September	85.37	38.53	39.65	294.56	168.73	268.00	269.90							
October	87.61	38.53	39.65	294.56	168.73	254.90	259.40							
November	85.08	38.53	39.65	294.56	168.73	269.10	284.80							
December	76.80	38.53	39.65	294.56	168.73	251.40	261.00							
Average anual	**95.14**	**34.19**	**35.18**	**262.78**	**150.17**	**275.90**	**263.17**	**75.98**	**37.58**	**39.09**	**290.56**	**168.73**	**258.60**	**238.94**

Source: Central Bureau of Statistics Aruba

BONDIA ARUBA

Editor
Caribbean Speed Printers N.V.
Aruba Bank N.V. Acc. #332668
Caribbean Mercantile Bank N.V.
Acc. #23951903
RBC Royal Bank Acc. #13307728

Operations Manager
Mariette Engelhart

Redaccion
noticia@bondia.com
Pilar Flores (hefe di redaccion)
Angenette Figuereo (closer editor)
Leo Maduro
Andreina Morillo
Raisa Montilla

Ehecutivo di Benta
sulaika.croes@cspnv.com
Sulaika Croes

Aviso y Arte
Sandra Loefstop
Lisa Tromp

Departamento Digital
Juan Luis Pinto

Administracion
accounting@bondia.com
Martha Arteta de Ariza

Distribucion
Jenny Kelly

Coleccion
Evelinda de Cuba - Tromp

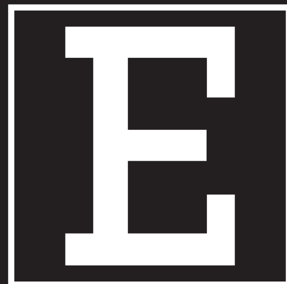
Pre Press
Luis Fernando Arenas (Hefe)
Pablo Libre

Press
Roland Schenker (Hefe)
Omar Ramirez
Martin Boekhoudt
Francis Dirksz

Colaboracion
Assiociated Press
Ret Karibense
Upload Media Aruba

Afiliacion
Sociedad Interamerica
di Prensa (SIP)

DIRECCION
Adres: Weststraat #22
Tel: 582-7800
Email: noticia@bondia.com
aviso@bondia.com
info@bondia.com
Website: www.bondia.com
Facebook: @bondianoticia
Instagram:bondiaaruba

Editorial

Kita BBO na frontera...

Y BTW for di caminda...?

De repente no tin ningun urgencia mas pa pasa e ley di cambio den BBO, pa inclui e cobro di BBO na frontera? E ley cu tabata programa pa keda aproba pa mas tarda den luna di mei, awor ta bay keda trata den parlamento probablemente na luna di augustus.

Nos ta yegando fecha di inicio di reces di Staten y no lo tin tempo mas pa trata e proyecto di ley. Cu esaki e entrada cu gobierno tabatin proyecta, di siete luna cobrando esaki desde 1 di juni, lo a duna un bon suma di alrededor di Afl. 40 miyon. Cu entrada na vigor na september a keda solamente cuatro di e siete lunanan, loke ta casi corta e suma anticipa na mitar.

Pero, gobierno ta bay lamenta e placa ey cu no ta bay drenta? Si nos por kere e cifranan di Banco Central, cu ta haya nan for di e mesun departamentonan responsable di gobierno, anto e suma cu ta drentando a base di e aumento di BBO cu un 1%, combina cu e recuperacion economico, ta cumpli caba pa gran parti cu e meta di extra entrada cu gobierno tabatin planea pa e aña aki.

Impuesto indirecto, e categoria na cual BBO y su adicionnan ta pertenece, lo mester crece di alrededor di Afl. 600 miyon na 2022 te Afl. 715 miyon na 2023. Ta resulta awor cu e aumento di BBO lo ta bay ta casi Afl. 100 miyon, sin introduccion di e BBO na frontera. Mester tuma na cuenta cu e otro impuestonan indirecto manera impuesto di importacion y riba acomodacion turistico tambe ta aportando mas a base di e crecemento economico actual. Ta bien posible anto cu e introduccion di BBO na frontera lo solamente trece mas placa aden, sin cu esey ta necesario pa cumpli cu e meta presupuestario.

Esey por ta splica e actitud bastante tranquil di banda gubernamental den e asunto aki, pasobra nan lo sa di basta dia caba cu no mester tin pura? O esaki ta mas bien algo di suerte, cu e medidanan tuma na inicio di aña ya tabatin tanto exito, cu ta bin yuda gobierno pa sali di e problema cu nan tin cu e ley cu no por a keda cla? E proceso di prepara e ley tabata un problema di ineptitud di esnan envolvi, o ta conscientemente a tarda e proceso, pa algun otro motibo? Nos no sa e contesta corecto ainda, pero duna 'tempo na tempo'. Di tur manera, tin algun otro asunto ta bin dilanti, mirando e situacion actual.

Por ehemplo, si no tin tanto necesidad di introduci e BBO na frontera den pura, ta keda e pregunta kico ta haci si no tin un inicio pa bay den direccion di un BTW, pasobra a 'bende' e BBO na frontera como un prefase pa BTW, cu e mecanismo 'in place' di un BTW, cual ta e restitucion di BBO, pa e empresario paga solamente BBO pa e valor agrega di su banda. Si no tin BBO na frontera, anto no tin nada di laga comercio custumbra cu e mecanismo di restitucion, pa despues implementa e BTW riba henter e proceso economico. Y si introduci e medida toch, e pregunta legitimo ta si gobierno no ta cobrando demasiado, mas cu nan mes a proyecta. Y esaki den un situacion unda poder di compra, sigur di e ciudadano cu entrada modesto, ta birando un problema grandi. Y ademas den un situacion unda e panorama internacional por mira cambio menos faborable durante e aña aki.

Sin embargo, si nos imagina cu no ta bin cu e BBO na frontera mas, nos no ta keda cu e problema cu mas ta primi nos cartera cu ta e efecto cumulativo di e 7% riba 7% den economia, fruto negativo di un sistema cu por a funciona ainda na 3% pero awor ta cuminza mustra cu e ta un sistema obsoleto cu mester desaparece mas pronto posible. Nos por wel di pensa esey, pero nos no ta mira e gobierno aki haci e cambio ey. Y pakico no? Por ta cu aki algun aspecto di orguyo partidario falso y equiboca ta hunga un papel, pa no laga un impuesto cay cu a nace den nan seno. E oposicion contra un BTW, mientras cu esnan cu e educacion necesario tabata masha bon cu esey ta e sistema pa introduci, ta bin di hopi aña pasa caba.

Den e fase anterior na introduccion di e BBO na 2007 mayoria di gremio empresarial no tabata na fabor di un BTW. Camara di Comercio tabata para su so e tempo ey den su apoyo pa un BTW, y a predeci loke ta mira awor di e sistema cumulativo aki, cu na 7% ta simplemente demasiado. Y si nos observa e desgana cu keto bay ta reina den e partido mayoritario den e coalicion ora ta papia di BTW, ta un indicacion cu ainda no tin mucho conviccion pa pasa pa e sistema aki, cu mundialmente ta ser aplica den gran mayoria di pais, grandi y chikito.

Ta interesante loke ta bay sucede proximamente. Si no introduci e BBO na frontera, no mester experimenta cu algo cu por bira un BTW, y gobierno por lo pronto tin suficiente entrada cu e 7% manera e ta awor. Esey por pospone introduccion di un BTW mas ainda, pero e partido ey lo no lamenta esey. Esun cu ta sinti e consecuencia ta e consumidor, cu ta keda castiga cu e acumulacion di 7 riba 7%. Pero, esey no ta relevante, toch?

DMH:

"E version final di Revista Asertivo ta trata e tema di Codigo di Proteccion den practica cerca nos profesionalnan di diferente instancia"

Parti di e fondonan cu Departamento di Mucha y Hoben (DMH) a ricibi di Union Europeo su proyecto #ACT4ECC (Awareness Campaign Toolkit For European and Caribbean Children), bou supervision y asesoramento di UNICEF NL, tabata tambe pa crea un revista digital conhuntamente cu Augeo Foundation, pa engrandece conscientisacion y tin intercambio di conocemento di e profesionalnan cu ta traha directo y indirecto cu (sospecho di) abuso di mucha.

Manera indica, e contenido di revista tabata acumula den e mesun periodo cu e Toolkit, no mas a inicia cu e trabounan specifico di e revista den luna di november 2022. E revista Asertivo, lo ta den dos idioma disponibel, esta Papiamento y Ingles.

Revista Asertivo
E revista digital, cu ta carga e nomber: Asertivo, ta encera 8 tema pa crea conscientisacion, comparti conocemento, experticio y experiencia den veld, como anexo riba e toolkit y tambe pa ilustra e aspecto positivo di tur e trabounan cu e profesionalnan ta haci den combatimento contra abuso di mucha y brinda tur herment di conocemento y habilidad, cu ta necesario pa traha efectivamente riba proteccion y siguridad pa mucha. E palabra asertivo a bin masha hopi mes dilanti dentro di e encuentronan como tambe den e entrevistanan mes. Asertivo ta e habilidad/capacidad cu e profesionalnan, e muchanan y comunidad mester desaroya pa papia pa nos na un manera honesto y respetuoso. Tur dia nos ta encontra cu e situacionnan, unda cu si nos ta asertivo por yuda nos, manera puntra un hende tocante dato, acerca un profesional cu un pregunta of duna compliment pa ta haci un bon trabou.
Ta asertivo ta un habilidad di comunicacion central cu por yuda bo na expresa na un manera efectivo y na mesun momento, defende bo punto di bista. Tambe e por yuda bo haci esaki respetando e derechonan y e creencianan di otro.

Mester bisa cu e entrevistanan tabata na encargo di sra. Dilma Geerman, mientras como fotografo, tabatin Darlin Quiroz, di Stellar Takes, cu tabata responsabel pa saca tur e potretnan di e profesionalnan den e revista, unda a haci uzo di diferente area di Universidad di Aruba pa gran mayoria di e shooting.

E traduccion di e revista den idioma Papiamento ta den man di sra. Candy Dirkz y netamente e parti aki a tambe a keda cla. Pues awor e revista ta bezig den su fase final, pa pronto durante un lanzamento oficial, tur profesional y comunidad, por tin acceso na e contenido di revista Asertivo.

Embahadora pa Reino na Washington a bishita Minister Thijsen

Recientemente Birgitta Tazelaar a haci un bishita di cortesia na Minister Plenipotenciario mr. Ady Thijsen. Tazelaar a keda nombra como e proximo enbahador pa Reino Hulandes na Washington, Merca y lo cuminsa e zomer aki

Birgitta Tazelaar na e momento aki ta director-general suplente Internationale Samenwerking na ministerio di Asuntonan di Exterior. Prome cu esaki e tabata director na e directorado pa Noord-Africa y Medio Oriente y representante di Reino na e Autoridad Palestino na Ramallah.
Minister Thijsen a gradici sra. Tazelaar pa e combersacion ameno y a desea su persona hopi exito den e funcion importante como embahador di Reino Hulandes na Washington DC.

Nota pa redaccion: E potret ta cortesia di Arubahuis.

Asina bon
Nos Papiamento ta...?

Razgo di subjuntivo spaño den Papiamento

Den nos edicion di e siman aki nos ta dedica atencion na un fenomeno cu no ta unico den desaroyo di idioma, y cu ta existi tambe den nos idioma. Esey ta loke na Spaño yama 'subjuntivo' y na Hulandes 'aanvoegende wijs'. Pa nos no bay duna tur un splicacion hopi tecnico di e asunto, subjuntivo ta e forma di uso di verbo di tal manera cu e ta diferencia di e forma normal, den e sentido cu e tin un caracter mas condicional y menos factual. Pa splica esaki, na Spaño ta bisa: "Espero que (yo) tenga suficiente dinero conmigo para pagar eso". Esey ta diferente di e 'conjugacion' normal di e verbo cu lo tabata 'yo tengo' cu den e caso aki no ta aplica. Den e diferente temponan cu e sistema conoce tur verbo na Spaño tin henter e conjugacion estableci. Esaki ta resulta en general pa hende cu no ta 'native speaker' na Spaño un obstaculo bastante grandi.
Mientras na Spaño anto e ta henter un structura bon desaroya den e sistema di maneho di verbo, na Hulandes el a bira a traves di siglo algo cu den cierto caso specifico so ta existi ainda. Na Hulandes e subjuntivo (aanvoegende wijs) a keda limita na cierto expresion cu sigur den e terminologia huridico ta existi bastante ainda('Zo waarlijkhelpe mij God almachtig').
Den nos Papiamento nos no conoce un sistema asina elabora manera Spaño di conjugacion di verbo, loke ta cuadra cu e origen di nos idioma unda e verbo semper ta keda sin cambio y e temponan ta keda indica pa loke ta añadi dilanti e verbo. Sin embargo, nos a adopta si cierto expresion di Spaño cu ta encera subjuntivo, cu a bira parti di nos idioma. Por ehemplo:

- 'Sikiera' (si quiera): "Sikiera bo por a laba e cosnan ora mi no t'ey";
- 'Sea' (di 'ser'): "Sea bo ta hacie awor, o bo ta hacie mañan". Tambe 'sea' tin un uso denforma di 'imperativo' (gebiedende wijs): "Sea asina bon di...". Awendia hopi biaha nos ta mira e 'sea' tradicional aki cambia pa e verbo 'ta' den e forma di imperativo aki: "Ta sincero cu mi". Pa hopi hende esaki ta keda zona straño y ta usa e forma tradicional: "Sea sincero cu mi"; nos tambe.
- 'Como si fuera', tambe skirbi 'como sifuera'. Akino ta reconoce 'fuera' comoforma subjuntivo di e verbo 'ser', sino cu ta mira esaki como parti di un expresion standard. P'esey anto ta bisa: "Como si fuera e ta un problema pa ami resolve, y no e mes". E verbo den e frase ta e 'ta'. Sin embargo, por tende hende bisa: "Como si fuera un problema pa mi resolve". Cu un poblacion bastante grandi di descendencia Latinoamericano esaki no ta un sorpresa, pasobra ey si e verbo ta 'ser' den e forma di 'fuera' den forma di subjuntivo.

E subjuntivo Spaño ta existi anto den nos Papiamento solamente den forma di residuo den algun expresion. Esey ta significa cu nos no por expresa e sentimento, e valor semantico cu e subjuntivo tin? Mescos cu den Hulandes, nos tambe tin otro forma di haci esaki, sin subjuntivo pero mateniendo e intencion di expresa algo cu ta tentativo, posible pero no sigur; e aspecto condicional cu subjuntivo kier expresa. Pa ilustra esey un ehemplo: "Si hubiéramos tomado una decisión antes, no estaríamos en este problema ahora." Na Papiamento nos lo bisa: "Si nos (lo) a tuma un decision antes, nos no (lo) tabata den e problema aki awor."Atencion: nos tin e opcion aki di usa e palabra lo, pa indica e tipo di condicionalidad cu e subjuntivo tin, di dos manera. Sea ta pon'e den e promer parti di e frase, o di dos, pero nunca tur dos pareu, esey ta di mas.

Den e caso describi aki nos por mira atrobe con den formacion y desaroyo di nos idioma nos ta adopta y/o adapta elemento di otro idioma, sin cu esaki ta afecta e structura basico di nos gramatica.

E procedura di keho di dokter di cas

HAVA, e asociacion di dokternan di cas na Aruba, ta informa comunidad di Aruba encuanto e procedura vigente con pashent por raporta un keho di su dokter di cas cu e meta pa yega na un solucion.

Si e situacion surgi cu e pashent tin keho di e servicio di su dokter di cas, e organisacion di e consultorio di e dokter, e forma cu un empleado di e consultorio ta papia cune of ta trat'e, e pashent por haci uzo di e procedura aki. E procedura aki ta brinda un bon oportunidad pa trece mehoracion den nos cuido primario.

Cu e meta primordial pa soluciona e keho, e procedura actual ta brinda tres opcion na e pashent.
E prome opcion ta cu semper e pashent por comunica e keho na su dokter di cas y preferiblemente mas lihe posibel. E ta importante pa e pashent purba di tene un combersacion cu su dokter prome. E manera aki ta esun mas lihe pa por yega na un solucion y pa mantene e bon relacion entre e pashent y su dokter di cas.

E di dos opcion ta tene cuenta cu e pashent cu no tin e necesidad of deseo di contact su dokter di cas personal. Den e caso aki, e pashent por yena e formulario di keho cu tin disponibel na e consultorio di su dokter di cas. Por deposit'e den e box den sala di espera. Un funcionario den oficina cu ta responsabel pa e procedura aki lo comunica esaki cu e dokter di cas y e funcionario lo tuma contacto back cu e pashent pa purba yega na un solucion.

E delaster opcion ta cu pashent por entrega un keho cerca e comision di keho di dokter di cas (klachtencommissiearuba@gmail.com) of cerca IVA, Inspectie Volksgezondheid (www.iva.aw). Den caso cu segun e pashent e keho no a wordo soluciona of e pashent no tin e necesidad pa papia cu su dokter directamente, e por contact un di e dos organisacionnan aki. Nan rol ta pa intermedia y si ta necesario nan como partido neutral por haci cualkier investigacion necesario.

E comision di keho di dokter di cas ta consisti di 5 profesional di e sector medico, di cual e president ta un specialista medico y e persona aki no ta un dokter di cas. Tambe tin un hurista como miembro di comision, un funcionario y dos dokter di cas. E rol di e comision aki ta pa intermedia. Un ehempel di nan tarea ta encera haci investigacion si erornan medico a tuma luga.

E meta di e procedura di keho di dokter di cas semper mester ta pa por mehora e calidad di cuido di nos dokternan di cas. Esaki lo ta miho posibel ora dokternan di cas haya e feedback necesario for di nan pashentnan via ruta oficial. Un keho via rutanan no oficial, por ehempel riba social media, lo no contribui pa yega na un solucion adecua pa tur partido.

Pa por keda informa encuanto dokternan di cas na Aruba y e trabou cu nan ta haci como specialista medico di cuido primario, por bishita e pagina di Facebook (HAVA Aruba) of e website di HAVA www.havaruba.org.

Pashentnan Hulandes ainda ta muri di AIDS pa via di diagnosis di HIV laat

(NLTimes)—Den e ultimo cinco añanan, 22 hende a muri y 365 hende a ser hospitalisa cu AIDS na Hulanda, segun investigacion pa Pointer. Tur di e pashentnan aki a ser diagnostica cu HIV solamente ora nan sistema immuun a wordo afecta severamente caba, of hasta despues cu nan a haya AIDS. Dokternan na Hulanda no ta test suficiente pa HIV, segun proveedonan di cuido a conta Pointer.

HIV ta hopi tratabel si bo haya un diagnosis trempan. Pero diagnosis laat por ta hopi peligroso. E virus ta afecta e sistema immuun, cual ta haci cu pashent ta bira mas vulnerabel pa otro virus y bacteria. Den e etapanan trempan, esaki por causa mas sintoma di keintura of griep. Eventualmente, pashentnan por haya tuberculosis of cancer.

Kees Brinkman, un stagiaire na OLVG Amsterdam, ta trata pashent cu infeccion di HIV avansa regularmente. "Mi ta mira hende den mi oficina cu neumonia severo, absceso den celebro y varios cancer. Un porcion grandi e pashentnan aki a yega e etapa di AIDS caba," el a conta e programa. Segun e, mayoria di su pashent a bay dokter cu sintoma pero no a haya test pa HIV.

Segun investigado Saskia Boger di Universidad di Amsterdam Centro Medico, e problema ta e stigma cu ainda ta rondona HIV. Proveedonan di HIV tin dificultad pa papia tocante esaki. Dokternan

no ta reconoce sintoma posobra HIV ta relativamente no comun, Y ainda tin un idea limita di con bo por haya e virus. "Hopi profesionalnan di salud ta pensa solamente riba hende homber homosexual cu hopi contacto sexual. Si un hende no ta cuadra cu e imagen ey, nan no ta considera HIV mes."
Brinkman kier pa test di HIV bira un procedura standard, cu un lista pa check indicando sintomanan comun di e virus. "Si dokternan consulta e lista ey mas frecuente, nos por detecta infeccion di HIV mas lihe. E ora ey so nos por pone un fin riba diagnosis laat na Hulanda.

Corsou:

Biyete di 50 y 100 NAf falso den circulacion

(CuracaoChronicle) - Centrale Bank van Curacao en Sint Maarten (CBCS) a detecta biyete falso di NAf. 50 y NAf. 100 falso den circulacion. E biyete falso di 50 NAf. ta di mal calidad y por ser identifica como falso facilmente, sinembargo e biyete di 100 ta di un bon calidad, cual ta haci mas dificil pa por distingui esaki di e biyetenan real.

Despues di a ehecuta un analisis profundo di e biyetenan en cuestion, CBCS a observa algun caracteristica prominente cu por yuda identifica e biyetenan falso. Entre otro, e papel cu a usa pa e biyetenan falso ta uno mas diki, stijf y grof compara cu e biyetenan real. E biyetenan real ademas di ta lo contrario di esaki, tambe tin un sombra di e logo anterior di CBCS. E sombra aki tin un glans di un tono mas cla y scur cu e resto di e papel, cual ta tactil tambe.

Riba e biyetenan real, e letternan N y A mester alinea perfectamente ora cu pone esaki contra luz. E letter N dilanti ta fit perfectamente cu e letter A di e otro banda di e biyete formando un imagen. E biyetenan falso hopi biaha no ta alinea perfectamente, cu un distancia notabel entre e letternan riba e biyetenan falso. Visualmente por nota riba biyetenan falso cu nan no tin e glitter riba dje, cual riba biyetenan real ta presente y por hasta mira e colornan cambia ora cu ta move e biyete. Ademas di esaki, e biyetenan cu ta real tin un marca cu ta yuda e personanan cu problemanan di bista identifica e biyete y por facilmente detecta esaki via mishi e biyete.

CBCS ta encurasha e publico pa ta hopi mas vigilante ora di trata cu biyetenan, specialmente e biyetenan di 100 NAf. E biyetenan falso hopi biaha ta opera durante oranan di anochi, specialmente den e sector di hospitalidad of situnan unda tin poco lus, cual ta haci hopi mas dificil pa por identifica e placa falso.
Ta urgi dononan y empleadonan di establecimentonan pa permanece sumamente pendiente di esaki. Si bo tin dudanan tocante e autenticidad di un biyete, ta conseha pa no acepta esaki y tuma contacto cu cuerpo policial.

Corsou:

Minister Silvania ta dispuesto pa recluta specialista medico regional si bira necesario

(CuraçaoChronicle) - Minister interino encarga cu salud, naturalesa y ambiente, Javier Silvania, ta expresa confiansa den atende e escasez potencial di specialistanan medico na Corsou. Den e caso cu retironan tuma luga na Curaçao Medical Center (CMC), Silvania a sigura e publico cu e lo busca specialistanan medico for di e region pa sigura cu e serviconan na e hospital no ser interumpi.
Documentonan recien di e procedencia sumario contra di e minister haci pa specialistanan medico di CMC a trece dilanti dialogo tocante e regulacion di salario. E specialistanan medico a bay den contra di con aplicabel e limite di salario ta, cual ta aplica na tur ambtenaar y empleadonan di compania publico limita, na nan profesion. Sinembargo, corte a declara den contra di nan argumentonan.

Despues di e declaracion di hues, rumor a cuminsa circula riba rednan social tocante e posibilidad cu e specialistanan medico aki lo retira for di nan posicion na Corsou, mirando cu aparentemente nan ta prefera traha na Hulanda, unda salarionan mas halto ta ser ofreci. Respondiendo na e preocupacionnan aki, e minister a comenta riba esaki den rednan social. El a expresa su determinacion, declarando cu e no ta preocupa pa cu un escasez di dokter.

El a expresa cu pa sigura un

acceso continuo na servicio di calidad, e ta cla pa explora opcion di recluta den e region. Pa medio di busca specialistanan medico den e paisnan alrededor di e isla, e Minister tin e meta di mantene un forsa laboral fuerte y habil cu por provee cuido medico comprensivo dentro di Corsou.

Caos di 2022 na Schiphol ta conecta cu externalisacion di servicio

(NLTimes)--Un rapport publica diabierna a revela cu Aeropuerto Schiphol no tabatin cotrol di tur actividad durante e temporada di vakantie aña pasa, cual a mira varios retraso y cancelacion di vuelo, vuelonan perdi y rij masha largo. Esaki ta primeramente debi na e externalisacion di hopi actividad den e ultimo añanan pa reduci gasto.

Investigadonan a yega na e conclusionnan aki for di e oficina di consulta PricewaterhouseCoopers (PwC) den un rapport tocante e temporada di vakantie 2022. E rapport a revela cu Schiphol tabatin falta di informacion importante, manera e cantidad di maleteronan disponibel of e largura di e rijnan, pa via di externalisacion di trabou extensivo den e añanan prome. Esaki a mustra e desbentaha di añanan di esfuerso pa opera lo mas barata posibel, cu e interes di pasahero na segunda luga.

E rapport tambe a bisa cu e problemanan cu a causa e caos no tabata algo nobo. Desde 2017 caba, deficit di personal na companianan di seguridad a causa rijnan largo. Tambe tabatin deficit structural na 2021, y companianan di seguridad a adverti caba cu nan no por provee suficiente personal pa e entrada di pasahero den 2022.

Segun PwC, Schiphol a enfoca demasiado riba opera mas barata posibel pa hopi aña, cu e investigadonan tambe puntando na aerolineanan. Nan a aboga na 2021 pa Schiphol keda opera gastonan mas abou posibel, cual despues lo mantene costo di aeropuerto abou tambe. Segun e rapport, Schiphol mester a tuma mas actividad su mes en bes di externalisa. E rapport a nota cu defensornan pasahero mester a tin un rol den e maneho di e aeropuerto.

Como reaccion na e rapport, e CEO di Schiphol, Ruud Sondag, a skirbi den un carta pa e minister di Infrastructura, Mark Habers, cu no tur problema a ser resolve. Sondag a tuma e posicion di Dick Benschop, ken a retira aña pasa como hefe di Schiphol pa via di e caos. "Durante e temporada di vakantie na mei 2023, pasaheronan por a experencia un biahe placentero via Schiphol. Esaki ta mustra cu e medidanan cu nos a tuma ta trahando, y e ta duna nos confiansa pa e resto di e temporada di zomer," Sondag a skirbi. "Na mesun momento, nos ta realisa cu nos ta ey ainda. Mester mas pa resolve e problemanan operacional na un manera structural y gana e confiansa di pasaheronan atrobe, aerolineanan y sociedad en general."

El a nota cu e "mercado extremamente competitivo pa maleteronan na Schiphol" ainda ta un problema. Tambe el a reconoce cu condicionnan di trabou na Schiphol mester mehora, y cu e infrastructura mester ser renoba.

Hulanda a pone pausa na 17 proyecto di infrastructura a causa di emision di nitrogeno

(NLTimes) - Ministerio di Infrastructura ta poniendo pausa na 17 proyecto, parcialmente a causa di e problema di emision di nitrogeno. Proyectonan tambe a keda poni den pausa pa motibo cu e prijsnan di construccion ta aumentando den medio di escasez di empleado.

E proyectonan cu a pone den pausa ta inclui medida pa mehora e fluho di trafico na Rotterdam Ring...

E proyectonan cu a pone den pausa ta inclui medida pa mehora e fluho di trafico na Rottepolderplein y Hoevelaken, ampliamento di e ruta entre Eindhoven y Tilburg cu Zeewolde y Eemnes y trabao na IJsselmeer-Meppel.

Trabao tambe lo keda poni den pausa riba e ruta A15 na Panendrecht y Groningen, Barneveld, Azelo-Buren, Deil, Vught, Den Bosch, Leenderheide-Geldrop, Haaglanden, Withmen y Nijverdal.

Proyectonan cu ser poni den pausa lo cuminsa back na momento cu tin mas espacio pa emision di nitrogeno atrobe. Proyectonan cu ta pa haci cierto tipo di cayanan mas safe a keda exclui. E proyectonan cu lo permiti e accesibilidad di 400,000 cas cu lo ser construi te cu aña 2030 tambe lo continua.

Minister encarga cu infrastructura Mark Harbers a bisa cu e ta sinti un poco conflicto cu e situacion. E ta bisa cu e ta "desapunta" cu e proyectonan no lo sigui, pero "di otro banda e por mira cu nan no ta posibel den poco tempo."

E Minister tambe a anuncia recientemente e aña aki cu cierto proyectonan lo keda pausa pa motibo cu actualmente no tin espacio pa mas emision di nitrogreno en general, e proyectonan aki inevitablemente lo emiti nitrogeno. Sinembargo, si a comenta cu e gobierno lo continua cu e mantenimento di infrstructura cu ya caba ta existi. Esaki tambe ta causa cu un total di 4 biyon euro cu no lo ser inverti den e proyectonan aki mas, lo bira disponibel atrobe den e presupuesto.

Coleganan ta demanda husticia pa e asesinato di ambientalista cerca di Ciudad di Mexico

(AP)—Academico- y coleganan a demanda un investigacion diahuebs den asesinato di investigado Mexicano y ambientalista Álvaro Arvizu, ken a ser asesina cu un machete na comienso di e luna aki.

Coleganan a bisa cu e asesinato ta parce di ta un represalia pa e trabou di Arvizu pa defende boskenan y recursonan di awa den ambiente rondona di Ciudad di Mexico. Reportahenan oficial inicialmente a sugeri cu nan a mat'e durante hortamento riba 13 di juni na un centro educacional ambiental unda e tabata traha cerca di volcan Iztaccihuatl, cu no ta leu for di e volcan mas famoso Popocatépetl.

Pedro Moctezuma, fundado di e centro di investigacion y educacion ambiental unda Arvizu tabata traha, a cuestiona e ideanan aki. "Nos ta sigur cu esaki tabata un atake plania, premedita", a bisa Moctezuma, ken awor ta un investigado na e Universidad Metropolitano Autonomo, un institucion publico cu ta financia e centro.

Dos colega di Arvizu a haya golpi hopi duro durante e incidente. Un oficial di e estado a bisa cu e tres agresor tabata busca placa y arma, y nan a horta un pistol di caliber chikito cu Arvizu tabata usa pa mata ardilla. Pero coleganan ta cuestiona e idea cu tabata un incidente di hortamento, notando cu ekipahe cientifico valioso no a ser tuma. E centro a sufri di hortamento den pasado caba, pero coleganan a bisa cu esey no ta splica e naturalesa violento di e atake.

E centro ta duna curso riba compostahe y otro tecnica agricultural, pero tambe e centro ta envolvi den exposicion di uzo demasiado di awa y extracto di madera. Su liñanan di telefon y electricidad a ser corta durante e atake. Un dia prome cu Arvizu a ser asesina, un otro ambientalista cu ta maneha un centro similar den bisindario tambe a wordo mata. E activista ey, apicultor Cuauhtémoc Márquez, tambe tabata activo den campañanan contra polucion di awa y extraccion, y a reporta cu el a ricibi menasa.

E estado oficial a bisa cu Márquez ser tira den un intento pa hort'e riba 12 di juni cerca di su cas. E dos matamento tabata e ultimo incidentenan di asesinato y desaparicion cual a haci Mexico e luga mas mortal na mundo pa ambientalista y activistanan cu ta defende e tera. Segun un reporta di 2022 pa e grupo no gubernal Global Witness, Mexico a mira 54 activista asesina na 2021, e cantidad mas halto na mundo.

Potret provee pa Democracy Now!

Corte Supremo di Mexico atrobe a anula presidente riba reforma electoral

(AP)—E Corte Supremo di Mexico a rechasa un otro set di cambionan pa ley electoral pa cual President Andrés Manuel López Obrador ta den fabor. E huicio 9-2 probablemente lo bay agrega mas tension den e cuestionamento entre e president y e cortenan, cual a blokia algun di su revisionnan legal, incluyendo un cambio na mei.

E huradonan a bisa cu e partido Morena di López Obrador a cambia e legislacion electoral despues cu esaki a ser aproba pa Congreso. E reformanan lo a reduci e gastonan y size di e Instituto Electoral Nacional di e pais, y lo a limita su autoridad pa controla partidonan politico y candidatonan.

López Obrador a acusa e corte halto di abusa di nan autoridad pa medio di husga si e Congreso a cumpli cu nan mesun reglanan. Na mei, e corte a rechasa un otro parti di e cambionan electoral pasobra Congreso a haci pura cu e medidanan via un voto sin debate, of hasta tempo pa les'e. López Obrador tin un custumber di demanda legisladonan pa aproba un ley cu mayoria biaha nan ta ser presenta cune algun ora of hasta un par minuut prome, frecuentemente anochi laat of mainta trempan.

E constitucion di Mexico ta rekeri Congreso pa considera y debati cualkier ley cu a ser aproba. Den un caso, huradonan a dicidi cu cambionan a ser haci den e texto di un di e leynan sin cu a conta legisladonan prome cu nan a vota p'e.

E ley rechasa na mei tabata involucra reglanan electoral limitando actividad partidista pa politiconan den oficinanan publico. López Obrador a busca pa suavisa e limitenan riba kico sirbidonan publico por bisa tocante e careda electoral of con nan por uza publicidad di gobierno. E oficina di e president a acusa e Corte Supremo di viola e separacion di poder pa rechasa e sector legislativo. E huradonan a bisa cu e sector mester cumpli cu nan mesun reglanan.

Presidente di Brazil ta ofrece yudansa pa libera obispo encarcela na Nicaragua

(AP)—Presidente Brasilero Luiz Inácio Lula da Silva a ofrece diahuebs pa yuda purba gana e libertad di un obispo catolico encarcela na Nicaragua.

Lula a haci comentarionan despues di a bishita Papa Francisco na e Vatican. Obispo Rolando Álvarez a ser encarcela supuestamente pa yuda protestadonan antigobierno. A sentencia e obispo pa 26 aña den prizon, despues cu el a nenga pa subi avion cu exiliadonan pa Merca na februari. "Mi kier papia cu Daniel Ortega tocante e liberacion di e obispo," Lula a bisa, agregando, "mi ta bay purba di yuda, si por."

No tabatin un reaccion inmediato for di Ortega su gobierno. E sistema di corte na Nicaragua a bisa cu e obispo a ser convicta di balotamento di gobierno, plamamento di informacion falso, obstruccion di funcionnan y desobediencia. Relacionnan entre Ortega y e misa catolico a bira no existente desde cu e gobierno a cuminsa encarcela oponentenan y miembronan di iglesia y expulsa gruponan relata na e misa.

Desde protesta riba caya contra e gobierno a cuminsa na 2018, Ortega a prohibi tur demostracion oponente na Nicaragua y tambe a limita actividadnan catolico. El a bisa cu figuranan catolico cu ta simpatico na e oponentenan ta "terorista."

Na Maart, e Vatican a cera su embahada na Nicaragua despues cu e gobierno di Ortega a propone pa suspende relacionnan diplomatico, e episodio mas recien den un kiebro di e misa. Decenas di figuranan religioso a ser deteni of a huy e pais. Dos congregacion di zuster, incluyendo e Misioneronan di orden di Caridad lanta pa Mama Teresa, a ser expulsa aña pasa.

Puerto Rico: Inclusion di violencia economico den ley ta un stap gigante

(ElNuevoDia) - E reconocemento, pa mandato di ley, di violencia economico como un di e modalidadnan cu e sobrevivientenan di violencia machista ta enfenta, den ocasionnan ainda despues di dicidi di reconstrui nan bida, ta un paso di husticia y ta duna valides na e reclamonan cu, pa añas, e entidadnan cu ta traha cu e muhenan a realisa.

"Ainda na Puerto Rico ta existi hopi desinformacion y falta di comprendemento di loke violencia domestico ta implica. Den ocasionnan, tin huesnan cu no ta pensa den e violencia emocional, den e mesun violencia sexual of den e violencia economico. Nos ta hopi contento cu e cambio aki den ley y nos ta sinti cu e ta haci husticia. E ta un reconocemtno na cual e sectornan cu traha cu e sobrevivientenan ta bin ta bisando," Coraly De Leon, directora ehecutivo di e Red di Shelter a indica.

E proyecto di e Senado (P.S.) 865, cu ta reconoce e modalidad ey den e manifestacionnan di violencia domestico, a keda aproba e siman aki den e Camara di Representante, pero door cu a inclui algun cambio e mester regresa prome cu e pasa dilanti e consideracion di e gobernador Pedro Pierluisi pa su firma.

Segun e Organisacion di Nacionnan Uni (ONU), violencia economico ta consisti den logra of purba di haya e dependencia financiero di otro persona, manteniendo pa esey un control total ariba e recursonan financiero, impidiendo e vitcima accede na nan y prohibiendo nan di traha of bay scol.

"E ta sumanente importante cu nos por reconoce cu violencia economico ta existi y cu e ta ser usa manera un mecanismo di presion den relacionnan di pareha y, specificamente, ora cu tin violencia di genero pasobra esey ta limita cu e victima por sali di e tipo di ciclo aki," e senadora Migdalia Gonzalez, un di e autornan di P.S. 865, a expresa.

Venezuela: Mas di 40 mil Venezolano den exterior a actualisa nan datos pa vota den eleccion primaria

(ElNacional) - Cerca di 40 mil Venezolano den exterior a registra riba e portal web crea pa e anti chavismo pa e migrantenan actualisa nan datos pa asina nan por vota den e eleccion primaria di dia 22 di cotober, den cual lo elegi e candidato cu ta bay enfrenta e chavismo den e eleccion presidencial di 2024, e Comision Nacional de Primarias (CNP) a informa ayera diabierna.

"E datos aki, den e sistema djis dos siman despues di su activacion, ta demostra e gran interes cu e ciudadanonan Venezolano tin pa forma parti di e proceso cu e siman aki ta sigui avansa cu e inscripcion di e candidatonan," e entidad cu ta dirigi e elecicon interno opositor a indica den un comunicado.

Di mesun manera el a bisa cu te cu diaranson ya 64 di e 81 ciudadnan na unda e Venezolanonan lo por vota den eleccion primaria a alcansa e minimo di tres mil elector pa wordo confirma manera centronan di votacion.

CNP a bisa cu Chile, Peru, Colombia, Merca, Spaña, Ecuador, Argentina, Brasil, Mexico y Panama ta forma e cantidad mas grandi di Venezolano cu a completa e proceso di actualisacion di datos pa participa den e proceso aki.

El a agrega cu tin alrededor di 21 mil persona cu a supera e prome fase di e proceso di actualisacion, pero cu nan no a sigui concreta e accion, door di no sigui cu e siguiente stapnan cu ta rekeri di un confirmacion for di nan email.

E plataforma crea pa e registro di migrantenan Venezolano a wordo activa dia 7 di juni y CNP a indica cu e tempo ey cu e procedimento di actualisacion ta solamente pa ciudadanonan di 18 aña of mas cu a yega di inscribi den e Registro Electoral Venezolano.

Venezuela: Venezolanonan mester 108 salario minimo pa cubri gastonan di alimento, segun Cendas-FVM

(LaPatilla) - Venezolanonan mester 108 salario minimo pa accede na e canasta di alimento familiar, calcula pa cinco persona, cual su balor den luna di mei tabata di 523,29 dollar, segun calculacionnan di e Centro de Documentacion y Analisis Social de la Federacion Venezolanana de Maestros (Cendas-FVM), a publica diaranson ultimo.

E entidad independiente a splica cu mientras e salario minimo ta estableci pa e Ehecutivo na 130 bolivar pa luna, alrededor di 4.85 dollar, un famia tin mester di 17.44 dollar pa dia pa cubri e canasta di alimento basico, calcula cu e prijsnan di 60 producto.

Cendas-FVM a calcula e prijs di e canasta basico na 523,29 dollar, loke ta representa un disminuicion di 0.52% den comparacion cu luna di april, ora cu e tabata 526 dollar.

No obstante, den moneda local e costo tabata di 14.024,10 bolivar, un aumento di 6.1% den comparacion cu luna di april ora cu el a keda registra na 13.214,61 bolivar.

E sector cu a regsitra e aumento mas grandi tabata esun di sauce y mayonaise, cu un aumento di 13.27%, sigui pa lechi, keshi y webo, cu un aumento di 11.21% y esun di vet y azeta a subi cu 9.03%.

E inflacion acumula di Venezuela den e prome cinco lunanan di e aña ta di 96.3%, despues di a cera luna di mei cu un aumento di 5.1%, segun e data oficial publica dialuna ultimo pa e Banco Central di Venezuela (BCV).

Segun BCV, e aumento promedio di prijs di bienes y servicio durante luna di april tabata 3.8%, den luna di maart e tabata 6.1%, den februari e tabata 19.5% y den januari 42.1%, e inflacion mensual mas halto di e aultimo dos añanan.
Venezuela a sali den december di 2021 di un hiperinflacion den cual el a drenta na 2017 y cu, den e lapso aki, a reduci e balor di e bolivar, e moneda oficial, como tambe e confiansa di e ciudadanonan den dje, door di cual nan a adopta di manera no oficial e dollar den un intento di proteha nan ingresonan.

Celebracion Dia di San Juan - Dera Gay 2023:

A bishita Arco Iris Kleuterschool

E siman aki Minister di Cultura ta bishitando varios scol den cuadro di Celebracion Dia di San Juan – Dera Gay cu ta dia 24 di juni proximo. Scol Preparatorio Arco Iris tambe a ricibi bishita di e mandatario.

Minister Maduro a splica e muchanan riba e tradicion di e fiesta di Dia di San Juan – Dera Gay, con esaki ta wordo celebra antes y awo, e bailenan tradicional, contamento storia y diferente wega cu ta parti di e celebracion di Dia di San Juan.

Ta conoci cu parti di e Fiesta di San Juan den pasado tabata e cendemento di candela y awendia no ta perminti mas pa cende candela, pasobra esaki ta dañino pa nos salud y pa nos medio ambiente. E muchanan a canta y a duna un demostracion con ta baila y fiesta San Juan. Ademas e muchanan a participa den e concurso di grito di gay.
Minister Maduro a invita tur mucha y mayor pa bishita e diferente celebracion cu ta bay tin den diferente districto. Como tambe e mandatario a motiva nos muchanan pa participa den e concurso di pintamento cu tin den e buki "E cosecha di Juancho".

E muchanan tambe a wordo invita pa sintonisa e 8 episodio di Historia di San Juan – Dera Gay cu UNOCA a produci. Esaki ta wordo pasa henter e siman aki na canal di television local, na Telearuba pa 5 or di atardi, Diario TV Canal 48 pa 6 or di atardi y Canal 22 pa 7 or y mey di anochi. Minister Maduro a pasa un rato placentero na Arco Iris Kleuterschool y a gradici nan pa e bunita recepcion.

Colegio Laura Wernet ta celebra Dia di San Juan

Diabierna mainta, en conexion cu celebracion di San Juan, Minister di Enseñansa y Deporte Endy Croes a bishita scol basico Colegio Laura Wernet Paskel na Santa Cruz. Manera tur aña, Colegio Laura Wernet Paskel ta celebra Dia di San Juan y asina ta cultiva y sigui engrandece cultura di Aruba.

E fiesta cultural di San Juan (Juan Bautista), miho conoci como Dera Gay ta data for di 1862 y nos ta celebr'e tur aña dia 24 di juni. Tin diferente version tocante e origen di e fiesta religioso y cultural aki cu Aruba ta celebra como un fiesta nacional. E origen religioso ta referi na e nacemento di Juan Bautista y e origin cultural ta referi na e fiesta di cosecha. Como fiesta cultural, dia di San Juan ta mas conoci pa su musica, baile, cendemento di candela, cuminda tipico y bebida.

Dia 24 di juni, despues di bahada di solo, e fiesta di San Juan ta cuminsa den diferente districto cu baile di Dera Gay, baile di bula candela y baile di bandera. E baile di candela ta pa proteccion contra malesa y mala suerte. Tambe tin e baile di bandera, diferente banderin ta wordo poni riba vloer y e bailado cu su wowo bon mara mester piki e banderinnan.

E baile mas conoci t'esun di Dera Gay, unda e hende homber cu su wowo mara y c'un palo den su man mester purba mata e gay. Minister Endy Croes ta desea Pueblo di Aruba feliz Dia di San Juan.

En conexion cu Dia di San Juan - Dera Gay 2023:

A bishita Colegio Frere Bonifacius pa promove nos fiesta Di San Juan – Dera Gay

Den cuadro di Celebracion Dia di San Juan – Dera Gay dia 24 di juni proximo Minister di Cultura Xiomara Maduro ta bishitando algun scol pa promove e celebracion. Diamars mainta e mandatario a bishita Arco Iris Kleuterschool y despues Colegio Frere Bonifacius caminda a bishita varios klas.

Tabata un bunita mainta caminda a conta e muchanan di e fiesta di Dia di San Juan – Dera Gay y a splica e muchanan con esaki ta wordo celebra, e cosecha, baile, storia y wega di Dia di San Juan y tambe pa no cende candela, ya cu esaki ta dañino pa nos salud y medio ambiente.

E muchanan a baila y tambe a haci e wega di grito di gay. A invita e muchanan pa participa den e concurso di pintamento cu ta den e buki "E cosecha di Juancho" cu a ser reparti na tur scol. Ademas a haci un invitacion pa sintonisa e 8 episodio di Historia di San Juan – Dera Gay produci pa UNOCA cu ta wordo pasa e siman aki di diamars pa diabierna, na Telearuba pa 5 or di atardi, Diario TV Canal 48 pa 6 or di atardi y Canal 22 pa 7 or y mey di anochi.

Na final Minister Maduro a gradici e docentenan y muchananan pa e bunita recepcion.

Skirbi pa DNM

Tradicion di Dera Gay ta basa riba practica cultural pero no uno cu ta afecta nos naturalesa y medio ambiente

Directie Natuur en Milieu (DNM) ta desea pueblo un Feliz dia di Dera Gay y kier avisa pueblo pa celebra conscientemente cu amor pa tradicion, respetando naturalesa y medio ambiente. Nos kier elabora un poco di e historia y e practica di kimamento. Ta di menciona cu nos antepasadonan manera e indiannan di Mexico y Venezuela a bini Aruba y a trece hopi practicanan di agricultura. Tambe nan a trece nan tradicionnan y custumbernan di cual nos a carga y incorpora manera cultura local.

E tradicion di Dera Gay mes ta uno cu a bini di celebracion di agricultura, ora cu tawata tin un cosecha exitoso. Un cosecha exitoso ta trece cu ne cu despues di esaki tin restonan cu no lo uza y ta kima nan den forma di un celebracion. Despues, ta bruha e tera cu e sas cu a keda den e suelo pa e siguiente cosecha. Awendia nos ta yama locual cu ta resta sushi y hopi otro productonan cu nos no ta uza mas tambe nos ta yama sushi.

Como cu a keda practica e parti di kima restonan, hendenan a incorpora locual nan no ta uza tambe como sushi y consecuentemente a cuminsa kima tur cos (esaki kier men e sushi di cosecha y e sushi cu no a bini di consecha) hunto. E desaroyo aki a trece cune e problematica di kimamento na gran escala y sin control riba e dia di Dera Gay. DNM ta desea cu nos hendenan por wak atras riba un practica cu no solamente tawata algo spiritual-cultural, pero tambe tawata practica caba di e tempo ey, economa circular cu ta basa riba solucionnan pa e naturalesa.

Tradicionalmente maneho moderno di e ecosistema a bin ta desaroya for di e punto di bista cientifico y di conservacion. Esaki tin ora a trece conflicto entre cultura y conservacion. Recientemente a bin un reconocemento cu por logra un maneho eficiente di e ecosistema si tin un bon comprondemento y integracion di e relacionnan entre comunidad y naturalesa.

E reto pa maneho di e ecosistema basa riba solucionnan di naturalesa ta cu e ambiente global semper ta cambia y algun di e practicanan di antes por conduci na degradacion di ecosistemanan. Por ehempel, door di kima, esaki ta afecta medio ambiente y ta resulta den cambio di clima acelera.

E solucion por ta sinta den un maneho integral di ecosistemanan, cu ta inclui e rol di cultura pa asina alcansa e demandanan di naturlaesa, y hende p'asina trata e cambionan global y maneha mihor e ecosistema y bienestar di hende. Por logra esaki door di promove conservacion di biodiversidad pero tambe logra esaki door di yuda comunidad comprende cu un mal custumber por trece impactonan negativo cune.

Cultura of tradicion di Dera Gay y e asunto di kimamento no kiermen cu nos ta actua contra ley of causa daño na nos salud, e naturalesa y medio ambiente. Pa e motibo aki DNM kier avisa pueblo tambe pa pone atencion na e siguiente puntonan:
Ta prohibi pa cende candela riba caminda publico. Esaki ta prescribi den articulo 14 di e ordenansa di polis (APV). Segun articulo 8 di APV, ta prohibi pa causa molester na bisiña por ehempel door di cende candela y kima.

Pone atencion na unda ta cende candela. Tin tereno di naturalesa cu ta protegi pa ley y ta prohibi pa cende candela den e areanan aki. Manera Spaans Lagoen, Parke Nacional Arikok, y nos areanan di parke marino. E motibo pa esaki ta cu e candela por causa daño y perdida di na nos flora y fauna, por ehempel matanan di mangel, otro matanan di balor, parhanan, cangreunan y otro sortonan.

Ban celebra e dia di Dera Gay 2023 na un manera responsabel y reduci e impacto cu kimamento tin pa nos naturalesa, medio ambiente y salud. Esaki ta e mihor deseo di DNM.

Chauffeur no a regula su velocidad ni a mantene distancia a bay plama tras di un otro auto

Diaranson mainta a drenta informe di un accidente cu hende herida banda di J.R. Autocenter na Turibana, mesora a dirigi tanto polis como ambulance na e sitio.

Na yegada di e patruya a bin comprende cu e chauffeur di e Toyota Yaris no a regula su velocidad ni a mantene distancia a bay dal tras di un Ford Ecosport. E impacto tabata fuerte y e chauffeur di e Yaris a resulta herida.

Na yegada di e ambulance nan a atende e victima.

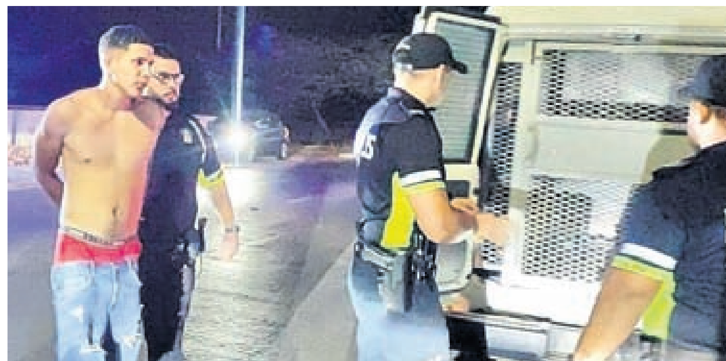
Mucha homber y mucha muhe deteni pa a stroba y insulta polis durante nan trabao

Diahuebs madruga a drenta informe di un pelea den Weststraat, mesora a dirigi patruyanan na e sitio.

Na yegada di e patruya a bin topa cu grupo di hende gritando otro pero sin por saca afo kico a sosode. Ta te ora un hende a bisa cu e bringadornan a bay den un auto Honda shinishi, aki polis a cuminsa para tur auto shinishi cu nan ta topa.

Un patruya a nota un Honda shinishi move cu hopi velocidad y a bay su tras mientras a avisa e otro patruyanan. Den Belgiëstraat un patruya a logra para e vehiculo y polis a bay atende cu esnan den e auto. Aki tanto un mucha muhe y un mucha homber a habri boca cu polis y a bira fresco te pa insulta polis. Aki polis a detene nan mesora.

Den e auto tabata tin 3 mucha homber mas pero como cu nan a comporta y no a haci nada malo nan por a sigui numa.

Polis a detene chauffeur burachi cu a bay dal riba cura di Del Rey Appartments na Kamay

Diahuebs madruga a drenta informe di un accidente na Del Rey Appartments na Kamay, mesora a dirigi un patruya na e sitio.

Na yegada di e patruya a bin comprende cu e chauffeur di e Lincoln s.u.v. bayendo nort cu velocidad halto no a para na final di e caminda "T" di Kamay y a bay dal riba e pilon subi esaki y bay dal e cura di Del Rey Appartments kibra.

Afortunadamente ningun hende a resulta herida pero polis a nota cu e chauffeur ta burachi y ora a pone test esaki a sali malo y a detene pa ocasiona un accidente bao influencia di alcohol.

Problema mainta tempran cu cacho di bisiña

Diaranson mainta tempran a drenta informe di cu tin problema cu cacho di bisiña na Piedra Plat, mesora a dirigi un patruya na e sitio.

Na yegada di e patruya a bin constata cu cada rato e cacho di bisiña ta regresa na e cas y a hasta keda molestia polis durante e asistencia. Ora polis a bay na e bisiña doño di e cacho esaki no a sali pasobra probablemente e lo no ta na cas.

Polis a tuma e keho di e dama y a keda di bay papia cu e doño mas laat.

Hues a duna boet na abogadonan cu a usa caso falso crea pa ChatGPT

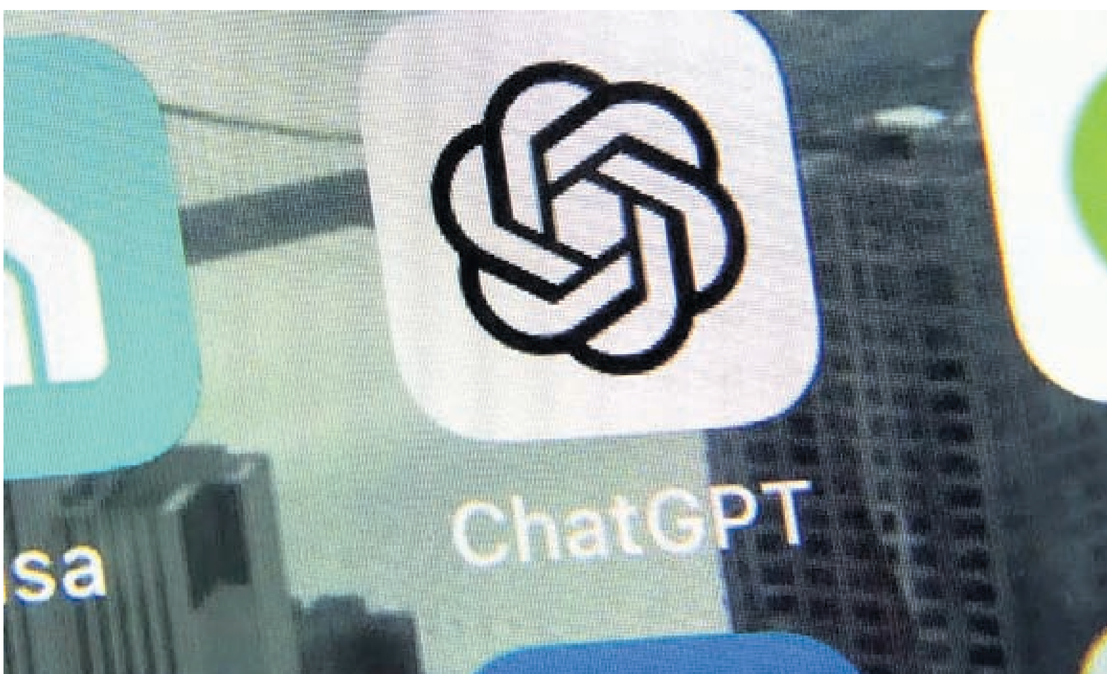
(AP) - Un hues federal a duna boet di 5000 dollar na dos abogado y un agencia den un instancia unda a culpa ChatGPT pa e investigacion legal ficticio cu nan a otorga den un caso di herida den aviacion.

Hues P. Kevin Castel a bisa cu nan a actua cu mal intencion. Sinembargo a credita nan disculpa y pasonan tuma pa remedia e situacion ora a splica dicon no a impone un sancion mas estricto pa asina cu otronan no lo laga hermentnan di inteligencia artificial produci historia legal falso den nan argumentonan. "Avancenan den tecnologia ta comun y no tin nada inapropia den e uso di un herment confiabel di inteligencia artificial pa ricibi asistencia," Castel a skirbi. "Sinembargo e reglanan existente ta impone un rol riba e abogadonan pa sigura cu nan documentonan ta berdadero." E hues a bisa tambe cu e abogadonan y nan agencia, LEvidow, LEvidow & Oberman, P.C., a "bandona nan responsabilidad ora cu nan a entrega opinion hudicial cu no ta existe y ta contene citacionnan falso crea pa inteligencia artificial manera ChatGPT, y a sigui na para tras di e opinionnan falso aki despues cu ordo hudicial a cuestiona nan existencia."

Den un declaracion, e agencia a bisa cu nan lo cumpli cu Castel su ordo, pero a agrega tambe cu "tur respet nos ta den desacuerdo cu e resultado cu e personanan na nos agencia a actua cu mal intencion. Ya caba nos a pidi disculpa na e Corte y nos cliente. Nos ta sigui kere cu den loke hasta Corte a admiti tabata un situacion cu no a premira, nos a haci un eror den bon fe di fracasa di kere cu un pida di tecnologia por ta creando caso for di la nada."

E agencia a comenta cu actualmente ta considerando si lo apela e decision di hues.

Orca ta ataca ekipo Hulandes durante Ocean Leg

(NLTimes) - 3 orca a ataca e ekipo Hulandes JAJO durante un parti di Ocean Race riba diahuebs. E ekipo a logra graba e atake aki cu tabata keda dal contra nan boto di bela. Por suerte, e daño tabata limita y tanto e orca como e ekipo a sali sin herida.

E orcanan a ataca ora cu e ekipo tabata na caminda pa Genoa for di Den Haag. "Prome cu tur cos tabata impresionante pa mira e orcanan. Un animal sumamente bunita. Pero tambe un momento peligroso pa e ekipo. E ekipo a reaccion di un bon manera y nos a baha e bela pa asina por baha velocidad lo mas lihe posibel. Por suerte, despues di algun atake, nan a bay. Sinembargo el a keda un momento cu a duna basta miedo," JAJO su capitan Jeroen van Beek a splica.
E atake a dura mas o menos 15 minuut. E ekipo a purba di spanta e orcanan pa medio di haci zonido y eventualmente nan a bay. Nan tabata den di dos luga den Ocean Race ora cu e orcanan a ataka y a baha te na di 4 luga na momento cu nan por a sigui nan caminda. "Vocero di Ocean Race a conta Omroep West cu te unda nan ta informa, ambos e orcanan y e miembronan di e ekipo a logra sali for di e incidente sin herida. "Te na unda nos por mira, e boto tambe a keda sin daño, pero bo por imagina cu nos no por a ehecuta un reviso completo."

Brend Schuil, e reportero abordo cu e ekipo JAJO a conta e noticiero cu e ekipo tabata prepara pa un posibel atake di orca pa motibo cu esaki ta algo comun den e area. "Nos mester a trata cu otro kico nos lo haci si e situacion sosode," el a conta. "Henter e ekipo a reacciona cu calma y na un manera hopi profesional. Por suerte mi tabatin mi ekiponan cla y mi por a graba un poco."
Orcanan tin tempo ta ataka botonan di bela den e area entre España y Marocco. E motibo pa esaki te ainda no ta cla, sinembargo un di e teorianan a bisa cu un orca a pasa door di un mal experiencia cu un boto den e area y a siña e demas orcanan pa ataca boto. Otro posibilidad ta cu e orcanan ta ataca e botonan a causa di e piscadornan cu ta molestia nan.

Alumnonan di Scol Basico Dornasol y Scol Caiquetio a haal certificado y diploma A y B di landamento escolar

Diahuebs mainta, a tuma luga examen di landamento pa ocho (8) alumno di Scol Basico Dornasol y un (1) alumno di Scol Caiquetio na Piscina Olimpico Roly Bisslick Savaneta. Minister Endy Croes tabata presente pa entrega e certificadonan Cangreu Contento, Strea di Lama y diploma A y B na e alumnonan cu a pasa nan examen di landamento exitosamente.

Manera ta conoci, despues di hopi lucha a logra pa e alumnonan di Scol Basico Dornasol pa participa den e proyecto Landamento Escolar. Landamento ta importante paso bo ta siña e muchanan pa salba nan mes den awa.

Minister Endy Croes ta felicita e alumnonan cu a haal nan certificado y diploma di landamento.
E dignatario a enfatisa cu despues di a lucha hopi den pasado, awendia e instructornan di landamento tin un contract di 5 aña. Alabes, Mandatario di Deporte ta gradici e instructornan di landamento pa nan dedicacion, profesionalismo y contribucion na e grupo grandi di alumnonan y awe ta mira e balor di esaki unda cu e prome 9 alumnonan a ricibi nan diploma. Minister Endy Croes a indica cu otro siman tin examen di landamento pa e alumnonan di klas 3 di scol basico.

Mandatario di Deporte ta desea e alumnonan hopi exito y cu disciplina, deseo, dedicacion y determinacion boso ta logra.

BONDIA ARUBA

*Bista Politico ta un seccion di **Bon Dia Aruba** specialmente pa brinda oportunidad na tanto partido politico como politico individual pa expone nan opinion. Contenido publica di ningun manera ta refleha opinion di **Bon Dia Aruba** y ta pa responsabilidad exclusivo di e organisacion/individuo cu ta ofrece esaki pa publicacion. **Bon Dia Aruba** ta reserva e derecho di no publica texto ofreci, si esaki segun e medio no ta cuadra cu e normanan di decencia cu nos ta mantene, pa evita contenido cu ta innecesariamente ofensivo. Esaki suheto na evaluacion exclusivo di **Bon Dia Aruba**.*

BISTA POLITICO

Parlamentario independiente, mr. Gerlien Croes:

E realidad y iresponsabilidad financiero di Aruba

Diaranson mainta e parlamentario a comparti riba su cuenta social imagen di dos comunicacion cu claramente ta ilustra e situacion y realidad cu Pais Aruba ta aden danki na e maneho di e gobierno actual.

E prome ta un di Algemene Rekenkamer (Contraloria General) caminda ta hala atencion di Gabinete Wever-Croes II cu pa cuater aña no a entrega Cuenta Anual di Pais Aruba. E di dos ta e mocion cu miembro di Tweede Kamer Hulanda, Sra. Roelien Kamminga di partido VVD, a presenta diaranson mainta pa no duna Aruba ningun interes faborabel mas ariba su fiansa cu Hulanda, tanten cu Minister President Evelyn Wever-Croes no cumpli y firma Rijkswet (Raft) manera el a palabra cu Hulanda.

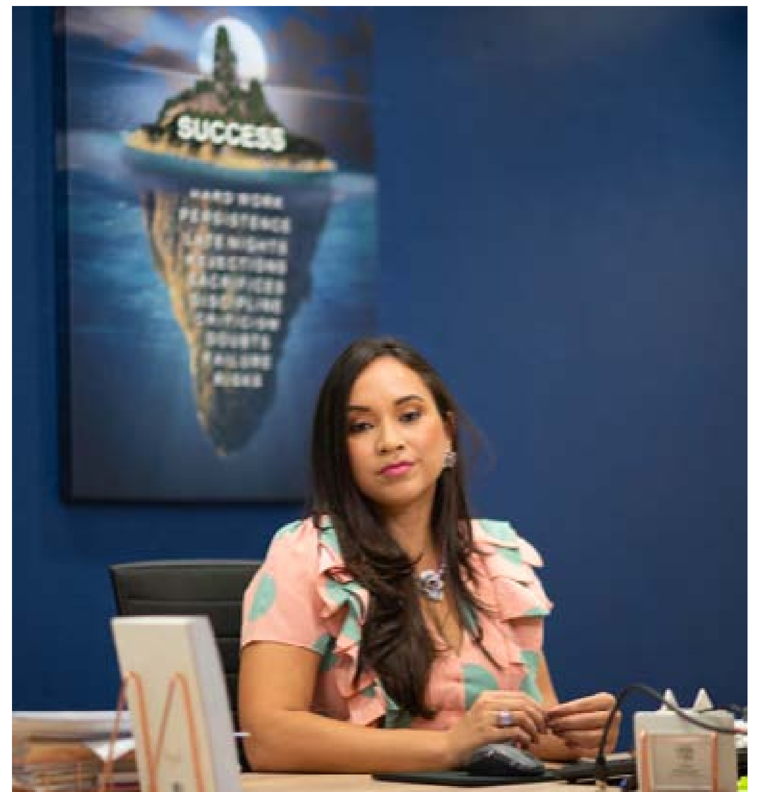
Parlamentario Croes ta cuestiona con, consciente di tur esaki, Presidente di Parlamento, mr. Edgard Vrolijk ainda tabatin e curashi di bay Hulanda y durante ultimo IPKO nan (encuentro cu miembronan di Eerste y Tweede Kamer di Hulanda) pidi, den nomber di gobierno, pa duna un exoneracion (kwijtschelding) di e debe di Pais Aruba.

Jaarrekening of Cuental Anual di añanan 2019, 2020, 2021 y 2022 ainda no a yega Contraloria General. Den carta di Controlaria General dirigi na Presidente di Parlamento, e entidad ta expresa cu esaki ta un retraso grave y, aunke a mustra comprension pa e circunstancia y efecto di e pandemia, ta considera cu e no ta aceptabel mas.

E palabranan fuerte aki ta bin despues cu varios biaha den e ultimo añanan Contraloria General (ARA) a haci su preocupacion conoci na Minister di Finanzas y Departamento di Finanzas, y tambe na Parlamento y na Prome Minister den un cantidad di carta. Tambe e consecuencia di e incertidumbre aki tin efecto riba e planificacion di e investigacion, cu na ARA su turno, mester wordo haci, a keda indica.

E fayo pa bolbe keda sin cumpli cu e fecha acorda cu Minister di Finanzas pa entrega relato financiero a urgi e entidad di control financiero di Aruba pa bolbe manda un carta pa Presidente di Parlamento. Dia 9 di maart ultimo, minister a priminti cu lo entrega cuenta anual di 2019, cu ta cuater aña laat, pa fin di mei. Sinembargo e fecha a yega y pasa sin cu Contraloria General a ricibi ni e documento, ni un notificacion di pakico e no a yega.

Alabes, diaranson mainta Sra. Kamminga, den su argumentacion den Tweede Kamer, a argumenta cu Hulanda a duna Aruba varios prestamo preferencial riba e condicion di un supervision ordena pa medio di Rijkswet, pero cu den tres aña ainda no a concretisa nada y e kier mira esaki sosode prome cu sigui manda placa.

Parlamentario Croes: “E entrega di e cuenta anual y su rapport for di Contraloria General na Parlamento ta esencial den e tarea di control y supervision di Parlamento. P'esey e ta ancra den ley bou di e Ordenanza di Contabilidad. E situacion aki ta mustra claramente cu gobierno di Aruba no tin ningun seriedad pa loke ta e maneho financiero di e pais. E ta gaña su ciudadanonan, su entidadnan y awo Hulanda tambe ta ripara con e ta gaña nan.”

Prome Minister Evelyn Wever-Croes:

Gobierno ta gradici tur empleado publico cu tawata solidario durante e Pandemia COVID-19

Hunto, den union y positivismo, nos lo sigui recupera

Na aña 2020, despues cu e efectonan devastador di Covid 19 a dal Aruba tambe, y medidanan di precaucion pa evita cu e pandemia bira mas desastroso pa nos ciudadanonan mester a tuma luga, nos pueblo a mustra solidaridad un cu otro. Un pandemia cu, a pesar di a laga nos den crisis financiero, el a uni nos como pueblo. E pandemia a mustra nos e forsa di union y danki na e union aki, y danki na e amor y solidaridad un pa otro, nos a logra surpasa e peor crisis mundial den historia di nos pais.

Den nomber di Gobierno di Aruba Prome Minister Evelyn Wever-Croes ta gradici cada ciudadano di nos pais cu di un manera of otro tawata solidario durante e pandemia. Un gratitud enorme na cada empleado publico cu a sa di entrega na e momento cu no tawata facil pa e mayor parti di nos comunidad, specialmente, esnan den sector priva cu a perde trabou of mester a bay cas cu salario reduci, como esnan mas vulnerabel den nos comunidad.

“Pero cu e determinacion y dedicacion cu nos Arubianonan tin, nos a sa di recupera fuerte.

Awe nos turismo ta kibrando tur record, desempleo ta bahando, nos economia ta recuperando, e no ta unda nos ta desea, pero bayendo hopi bon despues cu Gobierno mester a cera frontera na aña 2020. Den Gobierno nos por mira un sinergia di union, positivismo y dedicacion. Ministernan trahando hunto pa Aruba ‘bounce’ bek mas fuerte y resiliente. Nos meta ta pa diversifica nos economia, crea oportunidad pa trabounan pa tur ciudadano y sigui traha riba un finanzas resiliente.

Ta den union so nos lo logra nos meta final, un Aruba stabiel. Gobierno di Aruba lo sigui na mesa cu Hulanda pa fortifica e relacion, nos lo tin nos diferencianan pero semper un trato di respet pa otro. Gobierno tin un compromiso solido cu Aruba, un compromiso pa traha duro y incansablemente pa recuperacion di nos pais”, Prome Minister Evelyn Wever-Croes a enfatisa

*Bista Politico ta un seccion di **Bon Dia Aruba** specialmente pa brinda oportunidad na tanto partido politico como politico individual pa expone nan opinion. Contenido publica di ningun manera ta refleha opinion di **Bon Dia Aruba** y ta pa responsabilidad exclusivo di e organisacion/individuo cu ta ofrece esaki pa publicacion. **Bon Dia Aruba** ta reserva e derecho di no publica texto ofreci, si esaki segun e medio no ta cuadra cu e normanan di decencia cu nos ta mantene, pa evita contenido cu ta innecesariamente ofensivo. Esaki suheto na evaluacion exclusivo di **Bon Dia Aruba**.*

BISTA POLITICO

Fraccion MEP:

Arthur Dowers a descualifica su mes pa bira Minister di Husticia den futuro

Un biaha mas partido MEP a tuma nota di un atake sin pia y sin cabez di parti di ex-Minister di Husticia Arthur Dowers di AVP contra autoridadnan oficial di nos pais. Den su ultimo atake Sr. Dowers a comproba un biaha mas cu su persona y partido AVP desde principio no ta respeta autoridadnan oficial den nan investigacionnan y constantemente ta cuestiona henter e procedura hudicial. Den pensamento troci di partido AVP, husticia no ta ciego!

Un sin respet total

Den su ultimo reaccion relaciona cu e caso di vacunacion, Sr. Dowers a mustra su desconfiansa y sin respet total pa loke ta e investigacion cu autoridadnan a haci den e caso aki. Alabes su persona a bagatelisa tur e trabaonan profesional y imparcial di e autoridadnan concerni. Y tabata parce comosifuera cu Dowers mes tabata desea di ta sinta riba stoel di Landsrecherche y Ministerio y instrui nan kico y kende(nan) mester ser investiga y te hasta cuanto castigo lo mester pidi pa e sospechosonan.

Agitacion contra OM

Hecho ta cu na tur ocasion y na momento cu un caso no sali na agrado di partido AVP, nan ta agita y critica entre otro Landsrecherche y Ministerio Publico. Nos tur por corda ainda con prome cu eleccion 2021, colega di Dowers, esta Benny Sevinger a expresa cu si vota pa su partido AVP, nan lo ruim op e departamento di Ministerio Publico. Y poco luna despues dilanti di Cas di partido AVP den Rancho nan a bolbe expresa e menasa serio aki contra Ministerio Publico, esaki den presencia di un otro politico fracasa y sin curpa, esta polis Eric Ras.

FASE y Vacunacion

Alabes den su reaccion Arthur Dowers a referi na ehecucion di e proyecto di FASE y tambe Vacunacion. Lo ta bon pa refresca mente di Dowers un biaha mas ya cu tabata hustamente e proyecto di FASE a percura pa pone pan riba mesa di miles di famia na Aruba y cu e proyecto di Vacunacion a haci nos pais mas resiliente y p'asina nos por a recupera di e pandemia devastador. Awe henter comunidad ta disfrutando di e recuperacion aki.

Por ultimo, AVP mester comprende loke un hues den pasado a dicta como sentencia den e caso di bentamento y destruccion di e kiosco di Sr. Gibbs den Caya Betico Croes. Hues den su sentencia a declara cu e gobierno di AVP a zaag na e pianan di stoel di nos democracia. Pues AVP ta conoci caba como un partido cu ta dispuesto pa sigui trapa riba democracia di nos pais.

Cu e pensamento y actitud mediocre di Arthur Dowers siguramente el a descualifica su mes pa bira Ministro di Husticia den futuro.

Minister Dangui Oduber

Bon reunion cu Vacation Rental Professionals Aruba

Dialuna Minister di Turismo y Salud Publico Sr. Dangui Oduber a reuni cu Vacation Rental Professionals Aruba (VRPA). Un reunion ameno caminda a papia riba e futuro di e Vacation Rentals na Aruba y henter e proceso di digitalisacion di permisonan den horeca.

Ultimamente ta tende e topico di vacation rentals basta, e topico aki sigur tin e atencion di Minister Dangui Oduber cu ta esun encarga pa trece e cambionan necesario.

Minister Oduber a splica cu ta hopi importante pa bin cu regulacionnan pa propietarionan di other accommodation. Gobierno ta bay regula esaki a base di otorgamento di un permiso di gobierno cu tur e propietarionan di e other accommodation mester tin pa por opera.

Segun e mandatario e reunion aki ta importante como cu e ta duna e oportunidad na VRPA pa por a duna nan imput. E idea ta pa yega na un maneho cu ta practico pa un y tur. Pa crea y mantene e igualdad den e condicionnan pa por opera como negoshi aki na Aruba y crea e level playing field cu tin mester. Tambe pa gobierno haya su fair share.

E mandatario a duna di conoce cu ya caba tin accionnan concreto cu a wordo determina kiko ta e siguiente pasonan. Minister Oduber a splica cu ya caba ta den proceso pa privatisacion di e unidad di Dienst Warenkeuring en Hygiene cu ta parti di DVG. E idea ta pa e unidad aki bira un sui generis y encarga su mes cu henter e proceso di dunamento di permiso na e vacation rentals.

E mandatario a duna di conoce cu den e simannan nos dilanti lo bay duna mas informacion tocante e desaroyo di e plataforma digital. Riba e plataforma aki e comunidad lo mester pidi cualkier permiso di horeca manera: Hotel, Servicio All-inclusive, Koffiehuis, Societeit, Slijterij, Bierhuis, Logement/ Air BnB, Restaurant y Ice cream parlor.

Minister Oduber ta convenci cu na momento cu e proyecto aki keda cla, e trabounan lo bay na un manera mas eficiente caminda ta bay brinda un miho servicio na e clientenan di Gobierno. Si tur cos cana bon dentro di poco lo bay "live" cu e plataforma digital.

Prome Minister Evelyn Wever-Croes

E deadline pa cada scol por entrega proyecto di EduTech ta wordo extendi

Recientemente, Prome Minister Evelyn Wever-Croes a bsihita varios scol cu a gana e proyecto di innovacion di Edutech pa admira e materialnan digital cu cada scol a logra haya. Mirando e enthusiasmo di e muchanan y di e docentenan pa cu esaki, Gobierno hunto cu Futura, a tuma e decision pa extende e "deadline" pa cada scol por entrega nan proyecto final. E ultimo dia pa e scolnan por entrega nan proyecto lo bira 7 di Juli, 2023. Gobierno lo aloca un suma di 100.000 florin pa cu esaki.

Prome Minister ta extende un invitacion na tur scol pa probecha e extension aki y inscribi nan proyecto di innovacion di Edutech na www.edutecharuba.org, pa asina por partcipa cu e oportunidad di gana materialnan digital, cu lo ta di gran beneficio pa nan scol. Pa cualkier informacion y/of pregunta por bishita e webiste edutecharuba.org

Biblioteca ta cera dialuna awor

Biblioteca Nacional Aruba ta cera dialuna awor, dia 26 di juni henter dia en conexion cu entiero di su empleado Luis Esteban Geerman, mihor conoci como 'Lucho'.

Lucho a traha como empleado publico na Biblioteca Nacional Aruba pa 35 aña. Tur colega ta desea su famia hopi forsa den e tempo dificil aki y cu Lucho su alma sosega na paz. Biblioteca Nacional Aruba ta habri normal atrobe diamars dia 27 di juni.

Yoga gratis pa comunidad

Bin celebra Dia Internacional di Yoga na Eagle Beach mañan, diasabra 24 di Juni 2023 di 5.30 pa 6.30 di atardi, y cera conoci cu e practica bunita di yoga y meditacion den diferente estilo. 11 instructornan di yoga di Aruba ta uni pa crea un evento bunita gratis pa comunidad.

Durante e evento lo tin diferente les gratis den diferente estilo di yoga y meditacion pa purba. Participantenan por scoge cua categoria nan kier participa. Pa reserva por manda nos un mensahe na 6618133 cu e nomber(nan) di participante y e number di e categoria cu ta desea di participa. Tur e lesnan lo tuma luga mes momento pues por kies solamente un les pa persona.

Categorianan:

1. Maria Pucci & Marcelle Meijs : Vinyasa /Yinyasa Yoga
2. Nathalie Vriesde & Maria Jose : Chakra Flow / Kundalini Yoga
3. Carina Wever & Leontine Merkies : Deep relax gentle yoga
4. Victoria - Power Yoga Español
5. Martha Echeverry - Senior Yoga
6. Marlon Moore - Kids Yoga 6-11 yrs
7. Brahma Kumaris & Shanti - Meditation
8. Sofie Slegers - Tao Yin Yoga

Ora di inscribi ta haya e location exacto.

Resultado Sorteo
23 juni, 2023

Alexander

Cadena Alexander Lottery ta presenta resultado di weganan di suerte

DIARIO	KORSOU	SUPER4	FLAMINGO
2019	6324	1802	3130
1466	6581	SUPER5	8542
9335	9309	-	9543

MERDIA / **ANOCHI**

	MERDIA	ANOCHI
CATOCHI	Sorteo # 3950	Sorteo # 7973
	2830	2669
	5659	0701
	7602	0460
MULTI-X	X2	FP
BIG 4	Sorteo # 3950	Sorteo # 7017
	8375	4031
1OFF	Sorteo # 2006	Sorteo # 1722
	2810	6916
ZODIAC	Sorteo # 3950	Sorteo # 5776
	1850	5847
	Virgo	Tauro
LUCKY 3	Sorteo # 824	Sorteo # 706
	170	966
MULTI-X	FP	X3

LOTTO 5

Sorteo #		Joker	Letter
0	x Jackpot	Proximo Jackpot	
0	x Match 4+	220.000,-	
0	x match 4		
0	x Afl. 12,00		

LOTTO DI DIA

04-07-16-23-24

Sorteo # 6156		Proximo Jackpot
0	x Jackpot	76.000,-
12	x Match 4	
157	x Afl 8,00	

MINI MEGA

10-11-12-19

Sorteo # 1570		Mega Ball: 04
0	x Jackpot	Proximo Jackpot
2	x match 4	330.000,-
8	x Afl. 500,00	
53	x Afl 50.00	
94	x Afl.15,00	

MINI MEGA MEGA PLUS **Afl. 430.000,-**

MEGA DI NUMBER KORSOU
Sorteo #

King Classic Sudoku

				9	8			
5				2				4
	9		5					
		7	1			4		6
		6					3	
2			6				8	1
	2		9		1			3
	6				5		9	
		9	3					5

Difficulty: ★★★★ 6/24

Clasificado ECONOMICO

aviso@bondia.com

Personal GRATIS max. 20 palabra
PASA LAGA BO AVISO NA OFICINA DI BON DIA ARUBA WESTSTRAAT#22 FOR DI 9:00AM-4:00PM
Email nos na classified@espnv.com

SERVICIO PUBLICO
Limpiesa pa cas y auto
Presure wash cura di cas
Laba muebles
Laba tapijt
Laba sienta di auto
Laba vloer
Tel. 593 9464

TA BENDE
Chopper Fl.25.00
3 Channel Intercom nobo Fl.25
Telephone (no Setar) Fl.25
Screenprotecflm Snsung
Gal Tap 2
Antglare (3pck) Fl.5.00
Tel. 582 3023 /593 8120

SERVICIO PUBLICO
Construction
remodelacion di cas, traha cas, apartment, traha y drecha dak, electricidad, verf pega mosaico, traha cura, plomeria. Bon prijs
Tel. 593 3141

SERVICIO PUBLICO
Buscando auto pa huur y na bon prijs? yama nos
Tel. 593 9953/ 593 8453

TA BUSCA
Sra. entre 35 y 45 aña
pa trabou di cas interna
Pa mas info
Tel. 582 3023 / 593 8120

TA BENDE
BBQ Grill tipo cilinder
"criyoyo" duradero
Prijs Afl.250
Tel. 569 7787

SERVICIO PUBLICO
Nos ta chapi, corta y planta mata, brinda tur servicio cu bo cura mester. Tira sushi afo, tur esaki na un super bon prijs
Tel. 738 1908

SERVICIO PUBLICO
Sushi den cura pa solamente 50,- pa buelta, nos ta lante lague limpi mane un soño.
Arubiano trahado
Call 592 5766

SERVICIO PUBLICO
Ta traha y renoba Cas
ta traha y drecha dak, ta basha vloer, pleister, verf cas, traha cura, pega mosaico y azulejo-
Tel.563 4168

SERVICIO PUBLICO
Pa tur trabou di tapiceria di mueble, auto, yate y barco. Nos ta haci trabou di cabana y bambu y nos ta verf
Tel : 569 7539 /737 3993

AUTO Y HERO BIEU
Nos ta piki auto, airco y bateria bieu pornada. Frigidaire, stoof, wasmachin, tv ta 10,=.
Yama 561 4597 / 561 5179
Arubiano Balente

TA BENDE
Combo di regalo pa
tur ocasion:
Mugs, kerki di biña, tablashi cu leyenda
Pa mas informacion
Cell whatsaap 567 2907

TA HUUR
Se alquila habitacion con todo incluido
Brikstraat na Playa
Tel.564 1979

SERVICIO PUBLICO
Sra. ta haci cas y negoshi limpi tambe por cuida baby y hende grandi part time y full time
Tel. 740 7573

SERVICIO PUBLICO
Ta haci tur trabou di construccion y carpinteria y tur cos cu ta furamento di stul di bambu, cabana y toldos
Tel : 746 0518 / 569 7539

SERVICIO
Unified One Events
Photos , films, wedding
Tel. 749 2533

Sushi den cura?
Ta piki sushi cu pick-up grandi pa Afl 75,= pa buelta.
Yama nos na
561 4297 of 561 5179
Hasi Aruba Limpi.

SERVICIO PUBLICO
Nos ta haci trabou di plomeria, electricidad, hardineria incluye hiba sushi
Handy man.
Tel.742 6250

SERVICIO PUBLICO
Mi ta chapi, lanta sushi, corta mata, transporta frigidaire, wasmachine biew, drecha cas, etc.
Tel. 564 1979

SERVICIO PUBLICO
Pa haci trabow di verf y chapi, tur mantencion di pafor di cas
Yama y puntra pa Benito na
Tel.630 5185

TA BUSCA
trabou pa haci cas limpi, negoshi of oficina
Tel.561 3910

SERVICIO PUBLICO
Handyman
Pa trabouw di verfmento plumbing tuberia, chapi, limpieza di cura, drecha mata
Tel : 567 1108

SERVICIO PUBLICO
Mi ta ofrece servicio pa haci reparacion di porta, ventana y hopi mas. Arubiano Balente
Pa mas informacion por yama
Tel. 563 6762

FOR RENT
Bunita cas na Gold Coast
3 camber 2 1/2 baño, sala, comedor, cucina y patio. Pa mas informashon por whatsapp
+58 414 614 7440

SERVICIO PUBLICO
Pa trabou di data-entry of update di bo administracion pls contact:
Tel.5682339

SERVICIO PUBLICO
Mi ta ofrece servicio di electricista en general corto circuito y mantencion
Tel.566 5026

TA HUUR
Un camber cu tur cos inclui na Brikstraat 1
Tel.564 1979

SERVICIO PUBLICO
Masaje relajante, sports masajes, aroma terapia, piedras calientes, reflexologia, faciales
Sabana Basora # 157 P.Ch.
Tel. 561 8520

SERVICIO PUBLICO
Mi ta ofrece pa cuido di mucha di dialuna pa diabierna y weekend. Pa informacion
Tel. 558 7310

SERVIO PUBLICO
Ta ofrece pa verf y chapi cura bon prijs. Nos ta hiba e sushi.
Yama pa mas informacion na
563 4828 / 5679610

SERVICIO PUBLICO
Hacemos todo tipo de construccion, reparacion de casas, pintura, acabados finos, jardines, patios, techos a buenos precios
Tel. 569 7539 / 746 0518

Cas Di Cultura
Vondellaan 2 Aruba
297-582-1010

F A D A
Campanastraat 5 Aruba
297-583-2999
297-583-9610

F A V I
Primavera 233 Aruba
297-582-5051
297-582-5222

F E P O
Engelandstraat 15 Aruba
297-583-1016
297-583-6607

Fundacion Contra Violencia Relacional
Tel: 583-5400

Fundacion Autismo Aruba
Irenestraat 21 Aruba
297-588-1179

Fundacion Pa Nos Muchanan
Cumana 2 Aruba
297-583-4247

Fundacion Tel Pa Hubentud
Wilhelminastraat 19 Aruba
297-588-6138

Koningin Wilhelmina Fonds
Spinozastraat 9 Aruba
297-582-0412

Mary Joan Foundation
Sabana Blanco 8 Aruba
297-588-9999

Rode Kruis Aruba
Pedro Gallegostraat 14
Tel.297-582-2219
Fax 588-3376

Famia Planea (SBVO)
Avenida Milio J Croes 17 B Aruba
297-588-9591
www.famiaplanea.org
famiaplanea@hotmail.com

Stichting Fundacion Guia Mi
George Madurostraat 34
297-582-0088

Y M C A
Calbasstraat 1 Aruba
297-582-3072

AL-ANON group
Sabana Liber #8, Noord (close to the hotels)
Tel: 736-2952 or
593-7081

Dokter na warda

Oranjestad	San Nicolas
Hospital	Imsan
7:00 pm / 10:00 pm	24 ora

Botica na warda

Oranjestad:	San Nicolas:
Oduber	Seroe Preto
Tel. 582 1780	Tel. 584 4833
EMERGENCIA	911

POLIS

Oranjestad	100
San Nicolas	104
Santa Cruz	105
Noord	107
Tip Line 11141	
Brandweer	115
Ambulance	911
Hospital	527-4000
Imsan	524-8833
Warda Costa	913
Seguridad Nacional	11911
Cruz Cora	582-2219

BOTICA

Aloe	584-4606
4 Centro Medico	584-5794
Central	585-1965
Dakota	588-7364
Del Pueblo	582-1253
Eagle	587-9011
Kibrahacha	583-4908
Maria	585-8145
Di Servicio Noord	586-4606
Oduber	582-1780
Paradera	588-6638
San Lucas	584-5119
San Nicolas	584-5712
Santa Anna	586-8181
Santa Cruz	585-8028
Sero Preto	584-4833
Trupial	583-8560

UTILIDAD

Setar	117
Web	525-4600
Elmar	523-7147

FUNERARIA

Aurora	588-6699
Royal Funeral H.	586-4444

Servicio di Taxi

Aruba Transfer Tour & Taxi C.A.
Tel: 582 2116 /582 2010

Taxi Adres Services (24h)
Tel. 587 5900

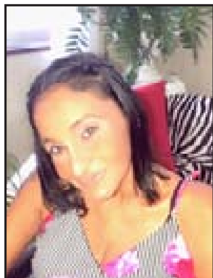
A1 Taxi Services Aruba
Tel: 587-8850
Tel: 280-2828
Whatsapp: 592-7024

BONDIA ARUBA

Aurora Royal Pray Funeral Home & Crematory

Lo E seka tur lagrima for di nan wowo, y morto lo no eksisti mas: lo no tin nada di rou, nada di yoramentu, nada di dolor mas, pasobra tur kos di antes a pasa bay.'
(Revelation 21:4)

Cu inmenso tristesa na nos curason nos ta anuncia fayecimento di nos mama, wela y tanta stima:

Jacqueline A. Laclé

*22/12/1963 - †18/06/2023
Mihor conoci como: "Jacky"

Na nomber di su:
Mama: †Elda I. Laclé

Yiunan: Freja y Gabriel Muñoz Concepcion
Tiziana Molina y Donald Kock

Manera yiu:
Jeremy Cardoze, Yollene Marin y yiunan

Nietanan stima:
Jaidi-anne, Naarah, Choy-xzien, Tixzien y Deysha

Rumannan: Clayde Laclé y famia
Richard Laclé

Tata di su yiunan: Freddy Molina

Bisiña ruman: Grace Henriquez

Sobrino y sobrinanan

Primo y primanan

Ihanan: Jerry (Kai-fu) Chai, Jah Inocencia

Demas famia: Laclé, Molina, Muñoz Concepcion, Koc, Kock, Cardoze, Roos, Willems, Marin, Flanegin, Oosterhuis, Arcaya, Pieters, Solognier, Chai, Inocencia, Gilkes, Arrindell, Roberts, Simileer, Forero, Martinez, Franken, Henriquez, Goeloe, Celaire, Lamothe y Maduro

Na tur su amiganan stima y su rumannan den Cristo

Un danki special na su Iglesia Pentecostal di Aruba Pastor Andy y Ingrid Centeno, Pastor Balootje, Piscadornan di Jaburibari

Ta invita na acto di entiero cu lo tuma lugar diasabra 24 di juni, di 2pm pa 4pm na Aurora Funeral Home, despues pa santana na Sabana Basora.

Nos disculpa si den nos tristesa nos por a lubida un of otro famia.

Despues di entiero nos no lo ricibi bishita di condolencia na cas.

Aurora Royal Pray Funeral Home & Crematory

Laga tur loke ta spera mi ta bunita
Laga tur locual cu mi encontra na caminda ta bunita
Laga tur locual cu mi laga atras keda bunita y
Laga esakinan termina den tur buniteza.
Cado Wever.

Cu inmenso tristeza nos ta anuncia fayecimento di:

Luis Esteban Geerman

Mihor conoci como "Luchi, Lucho, omo Lucho"
*26-12-1963- +18-06-2023

Na nomber di su:
Mayor nan:
†Leoncio "Joonchi" y †Enriqueta "Riketa" Geerman
Esposa: Jennely E. Geerman-Britten
Suegra y suegro: † Reinaldo "Nadi" y † Marcela "Chela" Britten-Webb

Yiu nan:
Raymond Geerman y Andrea Estrada Sanchéz
Jeumar y Betsimar Geerman Avila Ojeda
Janella Geerman y Jeancarl Franken

Manera su yiu nan: Harold Gibbs
Mireya Wernet
Nieto: Christian Geerman
Manera nieto: Matthew Wernet
Ruman nan: † Felix (Milo) Geerman y famia y Rhona Geerman-Dabian.

Ruman nan:
† Felix (Milo) Geerman y famia y Rhona Geerman-Dabian.
†Jacobo y †Selpha Geerman-Croes famia
Lucia y Roly Croeze y famia
† Maria Salome Geerman
Pedro y Linda Geerman de Fino y famia
†Henry Geerman y famia
†Rubeta y †Jossy Quandus y famia
† Sita y †Jani Maduro y famia
Carlo Geerman
Avilia y Ronny Ridderstaat y famia
Christina Geerman

Swa y cuña nan:
†Constatino y Rosita Britten- de Cuba y famia
Wilfrido y Solimar Britten-Velasco y famia
Omirna Britten y Johnny Schmidt y famia
†Reinaldo Britten y yiu nan
Dylia y Junior Panneflek y famia

Tanta y omo nan: Jacinta Geerman y famia, Juan Maduro y famia, Chichi Tromp-Rasmijn y famia, Maiky Rasmijn y famia, Dianna Nicolaas-Rasmijn y famia.
Iha nan: Gianny Maduro, Richella Orman, Derick Britten, Frideska Britten
Amigo nan di cas: Richard Kelly y famia, Rubencito Boekhoudt y famia, Roger Pimentel y famia, Alberto Avila Ojeda y famia, Richard da Silva y famia, Alberto Groeneveld, Nena Vallarino Molina
Primo stima: Albert "Al" Maduro y famia.

Tanta y omonan, Sobrina (o) nan, prima(o) nan, comer y comper nan. amiga (o) nan, colega nan di Biblioteca Nacional Aruba y demas famia Geerman,Britten, Maduro, Ridderstaat, Tromp, Nicolaas, Rasmijn, Quandus, Croeze, Damian, de Fino, Croes, Angela, Panneflek, Schmidt, Webb, Boekhoudt, Everon, Flemming, Pontilius, Wolff, Wernet, Farro, Rojer.

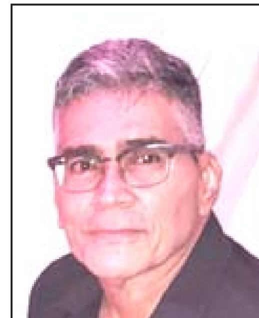
Si den nos tristesa nos por a lubida un of mas famia nos disculpa.
Condolencia lo tuma lugar na Aurora Funeral Home diasabra 24 di juni 2023 di 7or pa 9or dia nochi.

Ta invita pa acto di entiero cual lo tuma lugar na Misa Sta. Filomenana Paradera dialuna 26 di juni 2023 di 2or pa 4or di atardi y despues lo sali pa Santana Catolico na Paradera

Aurora Royal Pray Funeral Home & Crematory

"Mi Dios, mi señor, mi salbador
Cu bo amor infinito tene mi den bo brasa
Ya no tin scuridad
Unicamente bo luz briyando."

Cu inmenso dolor na nos curason nos ta anuncia fayecimento di:

Felix Raimond 'Chucho' Hoek

*07-01-1962 – †20-06-2023

Na nomber di su:
Esposa: Gina Hoek-Werleman

Mescos cu yiu:
Gianno, Jené y yiunan
Giannina

Yiu: Nigel Hoek y Irza

Nieta: Shardia

Tata: †Teofilo Hoek
Mama: Carmen Hoek

Rumannan:
Ina y Ramon
Rolando y Carmen 'Elichi'
Hubert y Blanca
Marlene 'Inchi'

Sobrino(a)nan:
Tammi, Michelle, Mark, Jose y respectivo famia Kiala y Ranzino

Omo y tantanan:
Castro Perez
Urbano Perez
Aroldo Perez
Filomena de Cuba-Perez

Sua y Cuñanan:
Frido, Sheryl y famia
Wimpy, Soraya y famia
Mariana, Gos y famia
Roy y yiunan

Mescos ruman:
Jackie y Hubert
Shantelle y Marcus

Primo y primanan, famianan, amigo y amiganan y coleganan musico

Ta invita pa e acto di despedida cual lo tuma lugar diasabra 24 di juli 2023, na Aurora Funeral Home, di 8:00 or pa 11:00 or di mainta. Respons lo ta di 10:30 pa 11:00 or. Cremacion lo tuma lugar den seno familiar.

62 aña di celebracion di Fiesta di San Juan, Dera Gay di S.V. Sportboys

Dia 24 di juni 2023 S.V. Sport Boys ta celebra su tradicional Fiesta di Dera Gay riba Dia di San Juan. Esaki ta di 62 aña ta organisa e fiesta cultural aki, den su forma original y alabes celebra su 65 aña di existencia.

E celebracion lo cuminsa 5:00 di atardi. Di 5:00 te cu 7pm lo tin Cah'i Orgel Mi Adorada di Chido Marin y Grupo di Baile bao direccion di Madeline Kelly.

Di 7pm te cu 9pm Grupo Stimami lo anima e Baile di Bandera, Matamento di Gay. E persona cu logra Mata e Gay ta bira e heroe di e anochi aki y mescos cu esun cu haya e Bandera di San Juan ta ricibi nan premio. Pa 9:30 lo tin Baile di Wals.

Pa 10pm ta sigui cu un fiesta bailabel bao encargo di "Grupo di Betico" cu un bon repertorio musical pa anima e fiesta te den marduga.

Un y tur ta keda invita pa bin celebra hunto cu e pueblo di Santa Cruz Pariba e celebracion di San Juan na Sport Boys Club situa na Angochi.

Entrada ta un sonrisa, bar y cushina ta bon surti. Tambe lo bay tin tentnan di obra di man, cos dushi y benta obra di habon.

Centro di Bario Noord ta invita pueblo completo pa nan actividad di Dera Gay awe

Awe, 24 di juni 2023, CBN tin un tremendo actividad pa celebra un di e tradicionnan di mas bieu di nos pais. CBN lo tin un programa cu lo cuminsa 7or di anochi y lo ta yena di musica, baile y competencia. Lo tin presentacion di Banda Grupo un Brindis y diferente grupo di baile. Naturalmente tambe lo bay tin competencia di baile di San Juan pa pareha y grito di gay y canto di galiña pa e mas chikitinnan.

Nos lo tin un bar y cushina bon surti y ta spera pueblo en general, specialmente e pueblo di Noord pa bin celebra hunto cu nos.

Pa finalisa nos ta termina cu un mensahe di Vicente Ras: "Gusta cultura y tradicion di otro, stima y cuida loke ta di nos!" Nos ta invita famianan completo pa asisti na nos actividad p'asina engrandece nos celebracion y traspasa un bunita tradicion pa nos hoben y muchanan.

Ta keda na cada mayor pa haci posibel cu nan yiunan ta lanta cu conocemento y aprecio pa tradicion y cultura di nos pais.
Nos ta warda boso na CBN awe di 7or pa 11or di anochi.

Centro di Bario Savaneta ta bay celebra dia di Dera Gay

Vanessa de Kort lider di proyecto na Sede di Bario Savaneta a informa cu dia 24 di juni nan ta bay celebra e Dia di Dera Gay na sede di bario pa asina ey continua engrandeciendo e cultura di Aruba.

E anochi aki cu ta cuminsa for di 6:00pm y ta culmina 10:00pm ta bay tin presentacion musical di Frank Croes y su Tipico Pega Saya, Grupo di baile Masiduri, Grupo Nos Cultura y pa cera e anochi tin como invitado Ivy y su grupo, ademas tambe ta bay tin e gruponan di competencia di Dera Gay den categoria infantil, hubenil y adulto.
Na mesun momento, nan tambe ta bay tin competencia di Dera Gay pa loke ta trata e miho trahe di Dera Gay.
E anochi aki tambe nan kier haci uso di oportunidad aki pa engrandece cultura di Aruba y el a sigura cu nan tabatin hopi aña sin organisa un competencia di Dera Gay na Savaneta, despues di pandemia di Covid-19 e actividadnan na e luga aki a disminui hopi y de Kort tin e intencion di pone e sede di bario back den funcion.
"Nos a cuminsa caba cu un par di competencia di volleyball, Savaneta ta conoci pa su volleyball y su zaal futbol, e gruponan cu semper tabata t'ey tabata Savaneta Six Stars, La Fama, Racket Club y tur e gruponan ey antes tabatin un nomber traha caba y tiki tiki ta bay cu e parti mas recreativo back loke a haci Savaneta grandi den su añanan 60 y 70 te cu 80."
Tambe e intencion ta pa recauda fondonan pa por renoba e sede di bario, stage di e luga ta di añanan 30 e cual tambe a sirbi pa haci teatro y den ultimo añanan ta ripara cu teatro na Aruba tambe a perde su nomber y tambe a perde su importancia, "esey ta un motibo tambe pa trec'e back y restaur'e pa por us'e no solamente pa teatro pero tambe por us'e pa baile, canto y otro actividadnan," el a bisa.

De kort a sigura cu e costonan pa por restaura e stage ta rekeri di hopi placa y cu te ainda nan no a haci un presupuesto di esey pero nan si sa cu e ta algo cu mester di fondonan suficiente.
Igualmente el a sigura cu nan ta bay sigui haci mas actividad pa por restaura tambe e cancha di futbol y volleyball, e dak di e luga tambe a bay atras, esey kiermen cu tin hopi cos cu mester di atencion segun el a señala.
Tambe el a haci un yamada na habitantenan na unda na unda nan ta solicitando personanan activo pa e parti boluntario y nan tin mester di dje mirando cu nan kier haci actividadnan y esey ta implica e trabou y esfuerso di mas hende.
Inscripcion pa participa pa actividad di Dera Gay ta gratis, manera de Kort a señala unda personanan interesa por tuma contacto na su telefon 5944570.

BONDIA ARUBA

Autoridadnan Ruso ta lansa investigacion criminal riba Wagner Group pa menasa di retira minister di Defensa

(AP) — Autoridadnan na Rusia a lansa un investigacion criminal ayera contra e doño di contratista militar Wagner Group pa su supuesto menasa di retira minister di Defensa Ruso.

E anuncio ta yega despues di un declaracion di doño di Wagner Group, Yevgeny Prigozhin acusando minister di Defensa Ruso, Sergei Shoigu di duna orden pa ataca cu raket e camponan di Wagner na Ucrania unda su soldadnan ta bringando den nomber di Rusia contra forsanan Ucraniano.

Prigozhin a bisa cu su trupanan awo lo move pa castiga Shoigu y a urgi e ehercito pa no duna resistencia. Prigozhin a declara cu "esaki no ta rebelion arma sino un marcha di husticia."

Ministerio di Defensa Ruso a rechasa e acusacion di Prigozhin y e Comite Nacional Anti-Terorismo, e structura anti-terorismo top na e pais, a bisa cu a habri un investigacion criminal riba cargonan di haci yamado pa un golpi di estado militar.

Hues ta rechasa demanda di personanan transgenero pa cambia nan certificado di nacemento na Tennessee

(AP) — Un hues federal diahuebs a rechasa un demanda presenta pa un grupo di demandante transgenero naci na Tennessee sperando pa convence e estado pa laga nan cambia e designacion di sexo riba nan certificado di nacemento.

E demandantenan a busca pa repele un ley di 1977 cu generalmente ta prohibi cambionan asina. Nan a bisa cu esaki ta discrimina inconstitucionalmente contra hende transgenero y cu e designacion di sexo riba nan certificado no ta corecto pasobra no ta refleha nan identidad di genero.

E demanda tambe a argumenta cu e politica ta dañino, bisando cu ora hende transgenero mustra nan certificado di nacemento como identificacion, e diferencia entre e documento y nan identidad di genero ta expone nan na posible acoso y hasta violencia.

Hues Eli Richardson a skirbi den su decision pa rechasa cu mientras cu tin definicionnan variante di "sexo", e termino "tin un significado specifico y hopi estrecho" pa e proposito di certificado di nacemento: "genitalnan externo na momento di nace." Basa riba e definicion limita aki, e designacion no ta bira incorecto "na momento cu eventualmente ta compronde cu e ta diferente na e identidad di genero di e persona transgenero," Richardson a bisa.

E demandantenan a argumenta cu "sexo" mester ta defini pa identidad di genero. Lambda Legal, cu a presenta e demanda den nomber di e personanan, a critica e veredicto bisando cu ta evaluando siguiente stapnan. A bisa cu e decision ta bin mientras e supermayoria Republicano na Tennessee ta atacando derechonan transgenero. Esfuersonan aki ta inclui prohibi cuido pa afirma genero pa menornan di edad; protege maestronan cu no ta usa e pronombrenan preferi di studiantenan contra demanda legal; defini "masculino" y "femenino" di manera cu ta preveni cambio riba rijbewijs y certificado di nacemento; y prohibi scolnan priva di laga muchanan muhe transgenero competi den deporte di team femenino.

Merca ta entrega cargo contra companianan basa na China acusa di bende kimico pa traha fentanilo

(AP) — Departamento di Husticia pa prome biaha a entrega cargonan contra compania y empleadonan basa na China pa suministra kimiconan necesario pa traha fentanilo, un impulso primario di un crisis di sobredosis afectando Merca, segun oficialnan a bisa ayera.

E companianan abiertamente a haci propaganda pa e kimiconan riba plataformanan di rednan social y a manda esakinan via post na cumpradornan, hasta agregando molecula pa evadi test, segun Procurador General, Merrick Garland.

Dos di e ocho persona acusa a ser aresta den investigacion di DEA Mericano riba cuatro compania, cu tambe a confisca mas di 200kg di kimiconan percusor necesario pa traha fentanilo. E opioide sintetico ta considera como exponencialmente mas adictivo cu heroina y awo ta e causa lider di morto pa Mericanonan entre 18 pa 49 aña di edad.

Nan a duna clientenan blueprint pa traha fentanilo y a enfoca aviso na Mexico, unda e cartelnan ta traha mayoria di e fentanilo cu ta caba na Merca, segun administrador di DEA, Anne Milgram. E cargonan ta inclui trafico di fentanilo, importacion di kimico percusor, y labamento di placa.

Un compania, Amarvel Biotech, a post riba su website tocante post na Culiacan, Mexico, e ciudad sede di e Cartel di Sinaloa, cual tabata e obhetivo di un enhuiciamento entrega dos luna pasa, autoridadnan a bisa. E compania no a responde inmediatamente na un email buscando comentario.

Fiscal Lisa Monaco a haci un yamado riba gobierno Chines pa tene responsable e companianan cu ta bende e kimiconan necesario pa traha fentanilo. "Esaki ta un problema global cu ta exigi un solucion global," el a bisa.

ARUBAVANDAAG®

Zaterdag 24 juni 2023 www.bondia.com Email: noticia@bon dia.com Tel: 582-7800 Fax: 582-7044

Schot voor de boeg voor... De Staatsecretaris en Aruba...

Pagina 2

Arubaanse overheid heeft mingerjarige migranten vastgehouden

Pagina 3

Rapport "Level Playing Field" beveelt wijzigen van de belasting in de juwelensector

Pagina 5

Schot voor de boeg voor...

De Staatsecretaris en Aruba...

Een motie in de Tweede Kamer van twee partijen van de huidige coalitie geeft de indruk een schot voor de boeg te zijn voor de staatssecretaris voor koninkrijkszaken om geen onnodige concessies te doen aan de regering van Aruba in de onderhandelingen over de herfinanciering van de liquiditeitsleningen van de afgelopen jaren.

De bezorgdheid die doorklinkt in de motie is dat op enigerlei wijze de Arubaanse regering de gelegenheid krijgt om de onderhandelingen en de wet op het financieel toezicht te negeren en kiest voor het zoeken van financiering elders, op de internationale markt, als oplossing voor de herfinanciering van de schulden bij de Nederlandse staat. De motie, een initiatief van de VVD, heeft de steun gekregen van coalitiegenoot CDA, hetgeen lijkt op een elegante manier om niet de indruk te wekken dat er eventueel verschillen van inzicht zouden bestaan tussen de coalitiegenoten. In ieder geval lijkt de boodschap vanuit de partij van de premier duidelijk: het wordt onvoorwaardelijk geacht dat de regering van Aruba de gemaakte afspraken nakomt en dat houdt in dat men de rijkswet op het financieel toezicht aanvaardt, als voorwaarde voor gunstige leningsvoorwaarden voor de herfinanciering van de leningen via Nederland. En, indien men tot een akkoord komt over de herfinanciering zonder dat de wet op het financieel toezicht in werking is, dan wordt via de motie voorgesteld om een hogere rente te hanteren dan de rente die zal worden toegepast als de wet op het financieel toezicht eenmaal een feit is.

Zodoende geven de coalitiepartners dus te kennen dat van Aruba niets anders wordt verwacht dan het nakomen van de afspraken over het financieel toezicht en ook de afspraken met betrekking tot de uitvoering van de hervormingen zoals neergelegd in de Onderlinge Regeling. Daarmee is het huidige probleem niet opgelost. In het Arubaanse parlement is door de regeringspartijen al een duidelijke afwijzing van een rijkswet financieel toezicht uitgesproken en men wil eigenlijk helemaal geen toezicht meer. En de regering heeft diezelfde positie ingenomen, waardoor het praktisch onmogelijk is geworden om tot een consensusrijkswet te komen. En dit leidt dan weer tot het Nederlandse standpunt waarbij druk wordt uitgeoefend via de herfinanciering van de in de coronacrisis aangegane leningen.

De Arubaanse regering is uiteraard verplicht te onderhandelen waar het de leningen betreft; het kan niet zo zijn dat degene die schulden heeft tegen de schuldeiser zegt dat men niet wil praten over een oplossing. In andere gevallen kan men zich nog voorstellen dat de klant van de bank elders een nieuwe lening gaat afsluiten en de schuld op die manier aflost. In dit geval is dat niet zo simpel want om buitenlandse leningen, buiten het Koninkrijk, af te sluiten heeft men de goedkeuring nodig van de Koninkrijksministerraad, waarin Nederland altijd een meerderheidsstem heeft.

Hoe moeten we nu tegen deze situatie aankijken? Ten eerste het punt dat de Arubaanse regering geen toezicht meer wil hebben. Op zich zou een rijkswet financieel toezicht geen dramatische wijzigingen met zich meebrengen in vergelijking met de huidige Arubaanse landsverordening (LAft) die al acht jaar in werking is.

Dat komt omdat de Arubaanse wet, in ieder geval met betrekking tot het toezicht op de begrotingen, een getrouwe kopie is van de rijkswet die al sinds 2010 geldt voor de twee andere autonome eilanden. En, zoals eerder naar voren is gebracht in een eerder redactioneel artikel, als de Arubaanse regering argumenten te berde wil brengen dat het financieel beheer zodanig op orde is dat toezicht niet meer nodig is, dan wordt dat door de feiten weersproken. Op dit moment wordt de driemaandelijkse financiële rapportage met achterstand opgeleverd, terwijl dat voorheen beter liep. Daarnaast is het onzeker dat de begroting 2024 op tijd klaar zal zijn om uiterlijk 1 september aan de Staten aangeboden te worden. De goedkeurende accountantsverklaring op de – nog steeds - verlate jaarrekeningen blijft intussen een verre droom. Bovendien wordt nog steeds niet duidelijk hoe de instituties, die de structurele verbetering moeten dragen, versterkt zullen worden.

Zodoende wordt het nogal moeilijk om te beweren dat de regering van Aruba in voldoende mate tegemoetkomt aan de vereisten die zouden rechtvaardigen om hetgeen in 2014/2015 tot de ingreep in het financiële beheer van Aruba heeft geleid, te herzien. Ook moet men niet vergeten dat de Arubaanse wet op het financieel toezicht op het laatste moment een lokale wet op grond van consensus werd, nadat het ernaar uitzag dat de ingreep de vorm zou krijgen van een wet bij Algemene Maatregel van Rijksbestuur, als het overleg in 2015 tot niets zou hebben geleid. De Arubaanse wet, op grond van consensus, was de oplossing van de toenmalige Arubaanse regering om te redden wat er nog te redden was. Daarom lijkt het moeilijk voor de huidige Arubaanse regering om staande te houden dat men niets meer wil horen van toezicht, omdat noch de situatie toentertijd, noch de huidige omstandigheden een werkelijk vrijwillige zaak betreffen, maar alles te maken hebben met de verantwoordelijkheid van de Koninkrijksregering om deugdelijk financieel beheer te borgen, binnen het algemene kader van deugdelijk bestuur. Die verantwoordelijkheid is op tweeërlei wijze uitvoerbaar, goedschiks dan wel kwaadschiks. We zitten nu nog in de fase dat men nog om de hete brij kan blijven dansen, maar oktober is niet zo ver meer.

De energie die de regering van Aruba steekt in dit nutteloze geschil zou men beter kunnen gebruiken om het financieel beheer echt op orde te brengen, om daadwerkelijk dat toezicht in de toekomst overbodig te maken. Regering, handen uit de mouwen.

Arubaanse overheid heeft mingerjarige migranten vastgehouden

Curaçao is niet het enige eiland in het Koninkrijk der Nederlanden dat minderjarige migranten (vreemdelingenbewaring) illegaal heeft vastgehouden. Aruba heeft een geheim bewaard voor lange tijd, maar nu heeft Aruba Vandaag deze informatie verkregen.

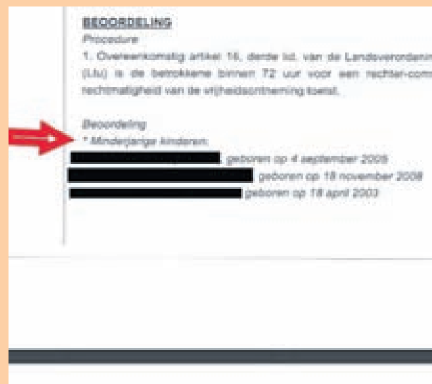
Gezien het belang van dit onderwerp om de gemeenschap te informeren, zal dit artikel illustreren hoe de voormalige directeur van Guarda Nos Costa (GNC), Richard Kramers, en de voormalige minister van Justitie, Andin Bikker, die deel uitmaakten van het Kabinet Wever-Croes I, drie kinderen onder de 12, 14 en 17 jaar hebben vastgehouden in de faciliteit van Guarda Nos Costa in FOL in strijd met de wet.

Verloop van het proces:
Volgens het gerechtelijk bevel van 22 augustus 2020 gaf minister van Justitie en Veiligheid, Andin Bikker, opdracht voor de moeder van de drie minderjarigen om in hechtenis te worden genomen in Guarda Nos Costa. Op dezelfde dag kreeg de moeder van de kinderen een meldingsplicht en moest ze zich op 31 augustus 2020 om 16:30 uur weer melden, waarna ze opnieuw werd vastgehouden. Op 2 september 2020 verscheen de moeder voor commissaris M. Soffers om te bepalen of de detentie in overeenstemming was met de wet.

Uitspraak van Commissaris Soffers:
Tot de verbazing van de commissaris ontdekte hij op dat moment dat de drie minderjarige kinderen ook samen met hun moeder in FOL werden vastgehouden. Dit was eerder niet duidelijk, omdat het arrestatiebevel alleen aan de moeder was gericht en niet aan de kinderen. Maar op dat moment kwam de commissaris erachter dat de kinderen ook waren vastgehouden samen met hun moeder.

Tijdens de behandeling van de zaak verklaarde de toenmalige directeur, Richard Kramers, aan de commissaris dat de beslissing om de kinderen naar Guarda Nos Costa te brengen in overleg met de Voogdijraad was genomen in het belang van de kinderen. Volgens de ex-directeur hadden de kinderen geen eten of slaapplaats.
Tijdens de behandeling probeerde de ex-directeur te rechtvaardigen dat er "geen sprake is van detentie of vrijheidsberoving omdat de kinderen vrijelijk door het gebouw van Guarda Nos Costa in FOL konden lopen."

BEOORDELING
Procedure
1. Overeenkomstig artikel 16, derde lid, van de Landsverordening (LAu) is de betrokkene binnen 72 uur voor een rechter-commi[...] rechtmatigheid van de vrijheidsontneming toetst.

Beoordeling
* Minderjarige kinderen:
[redacted] geboren op 4 september 2005
[redacted] geboren op 18 november 2008
[redacted] geboren op 18 april 2003

Op een gegeven moment kon de commissaris de argumenten van de voormalige directeur van Guarda Nos Costa niet langer aanhoren en draaide zich om en legde uit: "Op dit moment, waarop de kinderen de faciliteiten van Guarda Nos Costa niet kunnen verlaten, spreken we juridisch gezien over vrijheidsberoving, waarvoor een wettelijke basis nodig is."

Omdat zowel GNC als de minister van Justitie geen juridische basis hadden en er geen bevel tot inbewaringstelling was waarmee de kinderen bij GNC vastgehouden konden worden, was de vrijheidsberoving van de kinderen volledig in strijd met de wet. De commissaris gaf onmiddellijk het bevel om de drie minderjarige kinderen onmiddellijk vrij te laten.

De odyssee van de kinderen in GNC
Volgens een interne bron van Guarda Nos Costa werden de drie kinderen van 12, 14 en 17 jaar oud in een cel vastgehouden en moesten ze de aanwijzingen opvolgen zoals alle gevangenen in Guarda Nos Costa dat moeten doen. Dit betekent dat de kinderen samen met hun moeder van 18:00 uur tot 08:00 uur opgesloten waren; tussen 08:00 uur en 10:00 uur mochten ze even naar buiten en daarna moesten ze weer terugkeren.
Deze kinderen hebben twee dagen illegaal vastgezeten zonder enig arrestatiebevel of juridische basis, iets wat in strijd is met alle fundamentele rechten, internationale verdragen en zelfs de grondwet van Aruba.
Moeder van de kinderen Wat betreft de detentie van de moeder vermeldt het vonnis dat er een minder ingrijpende oplossing mogelijk was dan haar detentie, omdat ze op dat moment een asielaanvraag had lopen. Daarom kon de voormalige minister van Justitie gebruikmaken van zijn bevoegdheden op grond van artikel 19d en 19f van het Toelatingsbesluit om deze persoon te verplichten zich te bevinden op een door de minister aangewezen plaats, waar ze beschermd kon worden tegen ongeoorloofde uitreizen.
Ex-minister Bikker heeft onvoldoende gemotiveerd waarom hij, in overeenstemming met dat artikel, geen minder ingrijpende en drastische maatregel heeft genomen dan de detentie van de moeder, gezien haar lopende asielprocedure. Op 3 september 2020 verklaarde de commissaris dat de detentie van de moeder onrechtmatig was en gaf hij onmiddellijk het bevel tot vrijlating.

Motie voor zekerstelling Rijkswet als voorwaarde voor gunstige lening

In de Tweede Kamer van het Nederlandse Parlement vond gisteren een debat plaats over verschillende moties van verschillende parlementariërs met betrekking tot de situatie op de Caribische eilanden van het Koninkrijk der Nederlanden.

Voor Aruba was met name een motie van mevrouw Roelien Kamminga (VVD) en Joba Van den Berg (CDA) van bijzonder belang, die een actie was om ervoor te zorgen dat Aruba geen verlenging zou krijgen van de tijdens de Covid-19-crisis verstrekte lening op basis van gunstige voorwaarden en lage rente, als de regering van Aruba niet bereid is de Rijkswet op financieel toezicht te aanvaarden. Tevens vraagt de motie aan de Nederlandse regering om een hogere rente te hanteren conform de markt voor de lening wanneer er geen geldende Rijkswet op financieel toezicht is, "en als er in de toekomst significante stappen worden gezet in de richting van de inwerkingtreding ervan", om de leningen alleen op korte termijn te herfinancieren tegen een rentepercentage dat in ieder geval hoger is dan de gunstige voorwaarden."

De motie van Kamminga lijkt een waarschuwing te zijn aan staatssecretaris Alexandra van Huffelen, die bereidheid zou tonen om Aruba externe financiering toe te staan buiten het Koninkrijk tegen internationale commerciële rente. Dit zou de weg openen om niet te voldoen aan de afspraak tussen de landen dat er een Rijkswet op financieel toezicht moet komen. Er was ook een andere motie van mevrouw Van den Berg en Kamminga waarin de Nederlandse regering werd opgeroepen rekening te houden met de relatie tussen schuldaflossingscapaciteit en de benodigde hervormingen waarvoor alle regeringen zich uitdrukkelijk hebben gecommitteerd. Hiervoor wordt gevraagd om de effecten van verschillende financiële en begrotingsjaren te overwegen bij het aanpassen van de financiering gedurende vele jaren voor de hervormingen. Deze motie heeft betrekking op alle drie autonome landen met betrekking tot de liquiditeitsleningen die zijn verstrekt tijdens de Covid-crisis.

In haar reactie gaf Van Huffelen aan dat ze geen probleem heeft met de motie en benadrukte dat de combinatie van de eilandwet (LAft) en het protocol tot voldoende discussie heeft geleid. Ze verklaarde dat een Rijkswet alle betrokken partijen zal verplichten en dat het betreffende land, Aruba, hiervan kan profiteren in de vorm van "voordelige investeringsfinanciering, omdat dit aangeeft dat er toezicht is op de financiën."

De staatssecretaris zei ook dat, net als voor andere landen, deze Rijkswet een 'eindigheidsbepaling' moet hebben. Als de overheidsfinanciën gezond en op orde zijn, zal toezicht natuurlijk niet nodig zijn."

Van Huffelen verwees ook naar het concept van de toezichtwet, waarover volgens haar al geruime tijd geleden overeenstemming is bereikt: "Er ligt al een voorstel, niet alleen hier in de Kamer, maar ook bij de Staten van Aruba. Ik pleit er daarom voor om de zakelijke afspraken te combineren met het sluiten van overeenkomsten met betrekking tot de herfinanciering met een Rijkswet op toezicht."

Het debat van gisteren was beperkt tot een korte sprekektijd van twee minuten per spreker, en de moties zullen volgende week in stemming worden gebracht.

Een vluchteling op... Elke zes ingezetenen...?

Aruba zou proportioneel meer vluchtelingen hebben dan een land als Libanon, zoals onlangs gepresenteerd in een Nederlands televisieprogramma. Aruba zou één vluchteling op elke zes ingezetenen in huis hebben, terwijl de meer dan ernstige zaak van Libanon, met de vluchtelingen uit Syrië en andere landen, één vluchteling op zeven ingezetenen zou herbergen. Met ongeveer 110.000 inwoners, wettig geregistreerd tenminste, zou dat een totaal van om en nabij 18.000 vluchtelingen betreffen. Er zijn zelfs artikelen te vinden in de Nederlandse media waarin wordt gezegd dat volgens cijfers van de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties er ongeveer 20.000 vluchtelingen op Aruba zouden zijn. Daarmee zouden wij in ieder geval hierin tot de wereldtop behoren, niets om trots op te zijn, of misschien toch..., want dat zou betekenen dat we wel een heel gastvrij volk moeten zijn dat we op een dergelijke manier ons land ter beschikking stellen aan vluchtelingen.

Het grote verschil is echter dat je hen niet ziet. Of het moet zijn dat we al zo gewend zijn aan het grote aantal mensen dat duidelijk herkenbaar van Latijnsamerikaanse afkomst is en we bovendien niet de nare gewoonte hebben om aan ieder van hen te vragen of ze nu legaal, illegaal of als vluchteling in het land zijn. In ieder geval slapen ze niet op straat of op andere openbare plaatsen, zich toedekkend met wat ze kunnen vinden om de ochtendkou te weren, zoals het beeld dat bestaat van de situatie in de buurlanden, die het al moeilijk genoeg hebben met hun eigen mensen die geen dak boven hun hoofd hebben. Waar zijn die vluchtelingen dan?
Ze wonen verspreid over het hele eiland, in een appartement als ze dat kunnen betalen, of in een kamer dat in elkaar is gezet met allerlei bouwmateriaal, op het erf van andere mensen. Hebben we niets gemerkt van de enorme toename in de laatste 10 à 15 jaar van allerhande krottenbouw, in de bebouwde kom van Oranjestad en San Nicolas maar ook in de buitendistricten? Hoeveel armoede daar geleden wordt, daar is moeilijk achter te komen, maar we geloven de instellingen die daarin hulp verlenen wel. Kennelijk hebben achtereenvolgende regeringen ervoor gekozen om de gemeenschap het probleem te laten oppakken en zijn er geen vluchtelingenkampen ingericht met een grote groep mensen die dicht op elkaar zouden zitten, met de gevolgen daarvan. Echter, dit stilzwijgend beleid strookt niet met de plicht tot informatie die de overheid heeft ten aanzien de gemeenschap. Bovendien is er nog een andere reden. Het is logisch dat de overheid geld ontvangt uit het buitenland om de kosten te bestrijden die de vluchtelingen met zich mee brengen. We weten niet hoeveel het is en of het genoeg is. Hoe dan ook, er blijven genoeg -verborgen -kosten over die wij als burger betalen. En als dat zo is dan heeft de overheid zich te verantwoorden voor wat hierbij wordt uitgegeven, wat nu niet duidelijk in de begroting te vinden is. We noemen een paar. Als een vluchteling ziek wordt dan moet geneeskundige behandeling mogelijk zijn. De kosten zijn niet voor het ziekenfonds AZV omdat de vluchtelingen niet officieel ingeschreven zijn, maar bij verdrag en uit menselijke overwegingen moet dat gebeuren. Wie betaalt dat? De overheid. Als ze kinderen hebben dan hebben die het recht en de plicht om onderwijs te volgen. Wie betaalt de extra kosten die daarbij komen kijken? De overheid? Dan hebben die vluchtelingen meer geluk dan de burger die hard moet werken om die kosten voor hun kinderen te betalen.

Voor alle duidelijkheid, we brengen deze zaken niet naar voren om afgunst en ressentiment op te roepen. We willen simpelweg dat men ons adequaat inlicht over dit soort zaken omdat we daar recht op hebben en ook omdat zich verschillende problemen voordoen in onze gemeenschap die beter opgelost kunnen worden met een open beleid ten aanzien van vluchtelingen. Er is bijvoorbeeld een aanzienlijke schaarste aan arbeidskrachten in de privé sector. Blijven we uitsluitend mensen uit het buitenland halen of wordt er een begin gemaakt met een beleid om deze mensen in ons arbeidspotentieel op te nemen? Waarom horen we nooit iets hierover van de verantwoordelijke bewindslieden? Inschakeling van deze mensen zou betekenen dat zij tot de formele sector gaan behoren en dus bijdragen in alle fondsen, wat toch precies is wat elke verantwoordelijke overheid zou wensen? Als dat niet het geval is dan moet men ook niet zeuren over het grote aantal mensen dat tot de informele sector behoort, als werknemer of ondernemer. Als het doel is de informele sector zoveel mogelijk terug te dringen, om onze fondsen van sociale zekerheid en de belastingkas zo sterk mogelijk te maken, dan lijkt het ons zaak te beginnen met de communicatie met de gemeenschap te verbeteren.

Tenslotte hebben we nog een vraag: hoeveel van die 'vluchtelingen' zijn echt vluchteling, of eerder simpelweg illegaal aanwezig in het land? We hebben sterk de indruk dat in de internationale media al gauw alles op één hoop wordt geveegd, terwijl dat natuurlijk niet zo is. Ook hier zijn de autoriteiten ons enige uitleg schuldig. Wij weten in ieder geval heel zeker dat het overgrote deel van de immigranten, zeker nu de grenzen met Venezuela weer open gaan, hun leven niet riskeren in een boot maar het vliegtuig nemen, hier uitstappen en nooit meer weg gaan... Hiervan heeft de overheid een schat aan digitale informatie die de immigranten bij aankomst hebben verschaft. Het zijn de media zelf die de overheid een makkelijk leventje hebben bezorgd door daar geen vragen over te stellen. Nu dus wel.

Rapport "Level Playing Field" beveelt wijzigen van de belasting in de juwelensector

Onlangs is het rapport "Level Playing Field" gepubliceerd. In totaal zijn er 17 aanbevelingen gepresenteerd in het rapport voor de introductie van het BTW-systeem, dat later is gewijzigd en een grensoverschrijdende BBO is geworden. AHATA, samen met enkele andere commerciële en vakbondsbelanghebbenden, heeft echter verduidelijkt dat zij dit rapport niet ondersteunen of goedkeuren.

Het "Level Playing Field" rapport is opgesteld door een commissie van drie experts. AHATA en de andere belanghebbenden waren het niet eens met twee van de leden van deze commissie en waren ook niet tevreden met het proces dat heeft geleid tot de lijst met aanbevelingen.

Desondanks heeft de Kamer van Koophandel dit rapport aan de regering van Aruba overhandigd, en premier Evelyn Wever-Croes heeft benadrukt dat de regering van Aruba het rapport "Level Playing Field" zal blijven behandelen vanaf 25 oktober 2022, als een rapport met aanbevelingen van commerciële en vakbondsorganisaties, en dat ze de aanbevelingen zullen blijven evalueren die kunnen worden opgevolgd.
In dit artikel gaan we verder in op enkele van de aanbevelingen die het rapport doet aan de regering van Aruba.

Afzien van de invoering van de regulatie van een fictief salaris Het expertcomité geeft aan dat er verschillende overwegingen zijn om af te zien van de invoering van deze regulatie, aangezien het een volledig onbekend concept is voor de commerciële gemeenschap op Aruba en dit verschillende moeilijkheden kan veroorzaken die moeilijk op te lossen zijn.

Bijvoorbeeld, ze leggen uit dat er een aantal inactieve bedrijven geregistreerd zijn bij de Kamer van Koophandel. Eigenaren blijven bij deze bedrijven in afwachting van zakelijke kansen die zich uiteindelijk kunnen voordoen en die snel vereisen dat een verantwoord bedrijf wordt opgericht. Volgens het comité moet er een aanpassingsperiode zijn en wetgeving die snelle liquidatie van inactieve bedrijven mogelijk maakt, ofwel een immuniteitsregeling of een volkstelling voordat een dergelijke wetgeving wordt ingevoerd en niet daarna.
Er zijn veel kleine bedrijven waarvan de eigenaren een bescheiden salaris verdienen, of soms helemaal geen salaris, gedurende lange perioden om de kasstroom van hun bedrijf te ondersteunen, terwijl ze premies en belastingen betalen zonder een nettosalaris te ontvangen wanneer ze contant geld nodig hebben.

"Bedrijven beginnen klein en groeien met de tijd," benadrukt het comité. Volgens hen is de bescheiden kostenlast van de eigenaar voor de bedrijfsmiddelen een prijzenswaardig gedrag en geen gedrag dat gestraft moet worden.

Het comité benadrukt dat het implementeren van de Nederlandse regulatie zonder een passend programma voor snelle en kostenefficiënte liquidatie van inactieve bedrijven en culturele veranderingen voor ondernemerschap zal leiden tot hoge kosten en veel moeilijkheden in de uitvoering.

Belastinghervorming impliceert vereenvoudiging van de belastingadministratie voor burgers en ondernemers, en de regulatie van een fictief salaris staat hier haaks op. Het comité stelt dat het eenvoudigweg nodig is om het gemiddelde saldo van de lopende rekening van managers en belanghebbenden te beperken en het overschot te beschouwen als vermomde dividenden.

Wijziging in belasting voor de juwelensector
Het expertcomité geeft aan dat deze sector hun serieuze bezorgdheid heeft geuit over hun vermogen om eventuele belastingverhogingen te absorberen, omdat hun verkoopprijzen worden bepaald door de merken, waarbij dezelfde verkoopprijs wordt gehanteerd op alle Caribische bestemmingen als één markt zonder onderlinge concurrentie.

Een recente marktanalyse van de ATA plaatst winkelen in een sterke positie als een van de aantrekkingspunten van Aruba voor welgestelde bezoekers. Het comité benadrukt dat deze sector werkgelegenheid en stabiele inkomsten biedt, valutawisseltransacties en inkomsten uit transactiekosten bij lokale banken voor creditcardtransacties, terwijl de eigendommen van deze bedrijven zich op strategische locaties bevinden om gemakkelijk toegankelijk te zijn voor bezoekers.

Ze hebben ook een aanzienlijk multiplicatoreffect op andere sectoren en fiscale inkomsten in deze sectoren. Het comité beveelt aan om een soort vrijhandelszonebeheer, vergelijkbaar met de wetgeving van de BES-eilanden, te overwegen, waardoor deze sector concurrerend kan blijven en tegelijkertijd hun bijdrage kan leveren.

Het handhaven van naleving met de Douane
Het expertcomité in het rapport geeft aan dat zowel de commerciële als de vakbondssector pleiten voor een vlot en tijdig importproces. Om te beginnen stellen ze voor om het aantal categorieën in de terminologie te verminderen van 12 naar 5, omdat dit naar hun mening zal leiden tot verbeterde naleving, documentatie voor importaudits en efficiëntie in de uitvoering op de douaneafdeling.

Daarnaast wordt ook overwogen om een tarief in rekening te brengen voor het invullen van het Asycuda-formulier bij import, als een stimulans voor een betere kwaliteit van indiening. In het rapport beveelt de commerciële en vakbondssector aan om integrale tarieven te hebben die gerelateerd zijn aan de uitgewisselde goederen.

Als voorbeeld stellen ze dat import van meubels en accessoires voor hotels, meubelwinkels en kantoormeubelfabrikanten tarieven moeten hebben die zo nauw mogelijk aansluiten bij bijvoorbeeld lampen, meubels, kunstdecoraties, tapijten, enzovoort.

Deze suggesties, benadrukken ze, zijn bedoeld om het beheer en de naleving van import te vergemakkelijken en zo de inning te verbeteren. Zowel SADA als de Douaneafdeling bevestigen dat er een tekort is aan gekwalificeerd personeel in de afdeling, en elk proces dat de procedures kan vereenvoudigen en het nalevingswerk kan vergemakkelijken, zal bijdragen aan optimale fiscale inkomsten.

Daarom benadrukt het comité dat modernisering van de wetgeving, door het verouderde LUID 1908 te vervangen door ALDA, ook zal bijdragen aan een betere autoriteit van de Douane om efficiënter en effectiever te werken, vooral met de invoering van een grensoverschrijdende BBO. De Douane is ervan overtuigd dat een bijgewerkte wetgeving en de nalevingsinstrumenten zoals TTP in goede vorm, klaar en in staat zullen zijn om frauduleuze facturen beter te bestrijden en meer inkomsten voor de regering van Aruba te genereren.

Zit er een uitvoeringsplan achter… De structurele hervormingen…?

Een van de zaken die het minst worden besproken in de media betreft de pogingen van de huidige regering om de personeelskosten structureel omlaag te brengen. Deze taak vereist iets meer dan het rekenen op 'natuurlijk verloop' wat geen echte maatregel is, en de vrijwillige uitdiensttreding van ambtenaren (VUT-regeling), maar hangt meer af van een gestructureerd plan om het werk te reorganiseren om efficiënter te gaan opereren, waarbij alles moet gebeuren met minder mensen. Daarbij is het ook noodzakelijk te kijken naar de reallocatie van personeel om de geschikte mensen daar te plaatsen waar men hen nodig heeft. Dit wordt altijd een heftig debat omdat mensen meteen het spookbeeld zien opdoemen van familie of vrienden die hun baan verliezen, wat natuurlijk niemand wil.

Maar als we nooit een discussie kunnen voeren zonder dat emoties de boventoon voeren dan wordt het moeilijk om wat dan ook te kunnen plannen. En die planning begint bij de meer algemene gedachten van hoe men te werk wil gaan, met de concrete cijfers op tafel. Welke zijn dat dan? Allereerst kunnen we constateren dat de overheid bezig is met een gezamenlijke poging met Nederland om het ambtelijk apparaat te herstructureren en te verbeteren. Dat heeft niets meer met het COHO te maken, maar dezelfde zaken zijn nu ondergebracht in de Onderlinge Regeling die evenmin een vrijblijvende aangelegenheid is. Voor welke serieuze regering ook een verantwoordelijkheid die men niet zomaar kan laten voor wat het is. Maar we mogen ervan uitgaan dat het beide partijen ernst is. We kunnen uit de voortgangsrapportage van het Landspakket opmaken dat er enige vooruitgang wordt geboekt in de algemene regelgeving, zoals de invoering dit jaar van het nieuwe evaluatiesysteem voor de ambtenaar, iets wat buitengewoon noodzakelijk was. Het is ook belangrijk dat voortgegaan wordt op deze weg.

Maar we kunnen ook waarnemen dat zich andere ontwikkelingen voordoen binnen het apparaat die niet bepaald duiden op goede coördinatie van deze gezamenlijke inspanningen. We hebben bijvoorbeeld nota genomen van de kritiek van de Raad van Advies op de begroting voor 2023, waarbij enerzijds geconstateerd wordt dat er kennelijk wordt gewerkt aan het verlagen van de personeelskosten, maar anderzijds ziet men dat een fors aantal nieuwe diensten of instituties in het leven worden geroepen, hetgeen in tegenspraak is met de pogingen om de omvang van het apparaat te reduceren. In het advies van de Raad worden genoemd een nieuwe directie voor Energiezaken, een adviescommissie voor Toelating en Uitzetting, een Aruba Fair Trade Authority (Mededingingsautoriteit), een Corporate Governance Authority, voor de (semi-) staatsinstellingen en een nieuw directoraat bij Justitie.

Het niet de bedoeling hier elke zaak onder de loep te nemen om de "raison d'être' van elkeen te evalueren, maar het gaat meer om de risico's die men loopt met de opkomst van zoveel nieuwe entiteiten zonder dat er een duidelijk integraal plan aanwezig is waarin deze nieuwe initiatieven zijn ingepast in de algemene strategie voor herstructurering van het apparaat, ook met het oog op verbetering van de dienstverlening. We kunnen niet aan de indruk ontkomen dat hierbij de ene hand niet precies weet wat de andere doet. Voor alle duidelijkheid, we stellen geen vragen bij het bestaansrecht van die initiatieven, maar waar is bijvoorbeeld de ruimte om deze nieuwe kosten te rechtvaardigen? We kunnen bijvoorbeeld in de financiële rapportage van het Land zien dat in 2022 het ministerie van justitie erin geslaagd is het aantal fulltime formatieplaatsen van 1539 terug te brengen tot 1512, een afname van 27 formatieplaatsen. Voor het gehele apparaat geldt dat in 2022 het geheel aan formatieplaatsen met 86 is afgenomen. Tegelijkertijd is te zien dat het Family Justice Center, in 2021 opgestart, in 2022 26 formatieplaatsen erbij heeft gekregen, waarmee de totale formatie op 58 plaatsen kwam. Daarmee is de inlevering van 27 plaatsen bij Justitie in 2022 bijna tenietgedaan. Nogmaals, wij stellen niet het bestaansrecht van dit centrum ter discussie, maar nergens is een bespreking of uitleg te zien van de strategie van hoe en waar wordt ingeleverd om ruimte scheppen voor dit nieuwe initiatief, noch van het ministerie, noch van de overheid zelf. Er bestaat geen duidelijkheid of de verdwenen formatieplaatsen inderdaad die formatieplaatsen zijn die konden verdwijnen of dat er later de noodzaak zal ontstaan om die formatieplaatsen toch weer aan te vullen.

Ook vernemen we niets over de versterking van de diensten of instellingen die versterking nodig hebben, zoals de Centrale Accountantsdienst, Algemene Rekenkamer en zo nog een aantal. We kunnen begrip tonen voor het feit dat de overheid komt met een toezichtorgaan voor deugdelijk bestuur bij de (semi-) overheidsentiteiten en een mededingingsautoriteit, maar het is niet mogelijk de uitstroom van personeel ter hand te nemen als er geen plan is waar personeel zal afvloeien en we zien dit ook niet terug in het werk dat samen met Nederland wordt gedaan.

Hier komt nog een probleem bij. Dat zijn de onderdelen waarbij sprake kan zijn van privatisering als oplossing. We zijn in principe niet tegen privatisering, het hangt ervan af waar en hoe. Een dienst die al jaren geprivatiseerd had kunnen worden is nog steeds een overheidsbedrijf, namelijk de Dient Technische Inspecties (DTI); geen enkele regering durfde of wilde dit doen. Ook is het nog niet gezegd dat bij privatisering dit de overheid geen geld meer zal kosten, daarvan zijn nu al voldoende negatieve voorbeelden. Bovendien kan het ons als burger flink wat blijven kosten. En het is ook niet gezegd dat dit meer onafhankelijk functioneren garandeert. De ervaring bij de staatsbedrijven die werden geprivatiseerd en zogenaamd 'at arms' length' werden gezet, heeft aangetoond dat de politieke inmenging in die bedrijven een groot probleem is gebleven.

CPT benadrukt gebrek aan personeel bij Correctie Instituut Aruba (KIA) volgens recent rapport

Het Comité ter Voorkoming van Marteling en Onmenselijke Behandeling (CPT) benadrukt het gebrek aan personeel bij het Correctie Instituut Aruba (KIA), wat van invloed is op de adequate werking van deze instelling. Dit is naar voren gekomen in het recent gepubliceerde rapport van het CPT voor het jaar 2022.

In dit artikel wordt gesproken over het personeel van de gevangenis en andere aspecten waarbij het CPT aangeeft dat sinds hun laatste bezoek in 2014 de situatie met betrekking tot het personeel nog steeds onvoldoende is voor de adequate werking van deze instelling.

Van de 147 bewakingspersoneelsleden zijn 72 posities vacant en acht van de 75 aangestelde officieren waren voor lange termijn afwezig of waren belast met andere taken. Voor de gehele instelling zou het dagelijkse dienstrooster uit 29 officieren moeten bestaan, maar tot wel 10 van hen waren recent aangenomen personeelsleden die zich nog in hun initiële trainingsperiode bevonden en onder supervisie van meer ervaren collega's moesten werken. Het nachtdienstrooster bestond uit 12 officieren.

Nogmaals werd aan de delegatie gemeld dat frequente afwezigheid van het personeel, evenals enkele langdurige afwezigheidsgevallen (tot wel 10 jaar), een belangrijke uitdaging blijft vormen. Hierdoor is het niet verwonderlijk dat het takenpakket van het bewakingspersoneel beperkt blijft tot louter "sleuteldrager", zonder andere verantwoordelijkheden. Het CPT is van mening dat de gevangenisbeambten gestimuleerd moeten worden om hun rol uit te breiden en positieve interacties aan te gaan met de gedetineerden, deel te nemen aan rehabilitatieprogramma's en een integraal onderdeel te zijn van een multidisciplinaire benadering voor het welzijn van de gedetineerden. Dit zou niet alleen zorgen voor een uitdagender en interessanter werk voor de gevangenisbeambten, maar ook het aspect van resocialisatie in de gevangenis aanpakken, dat momenteel in een zorgwekkende toestand verkeert.

Het CPT herhaalt zijn aanbeveling aan de autoriteiten van Aruba om de nodige maatregelen te nemen om het aantal gevangenisbeambten te verhogen, hun capaciteit en rol verder te ontwikkelen, en ook de frequentie en oorzaken van afwezigheid van het personeel aan te pakken.

De situatie is ook problematisch wat betreft gespecialiseerd personeel dat activiteiten uitvoert en ondersteuning biedt aan de gedetineerden. Tijdens het bezoek waren er 2 maatschappelijk werkers, een beroepsopleidingsinstructeur, vier werkplaatsinstructeurs en twee activiteitenleiders aanwezig. De functies van leerkrachten, onderwijs- en werkadviseurs/coördinatoren, plus drie functies van beroepsopleidingsinstructeurs, een schoonheidsspecialiste-instructeur, een maatschappelijk werker en een activiteitenleider, waren allemaal vacant.

Veiligheidskwesties

Bij de celinspectie, waarbij de gedetineerden in de meeste gevallen worden gefouilleerd en naakt moeten staan, wordt van alle gedetineerden gevraagd om hun kleding uit te doen en "squats" te doen.

Hoewel de gedetineerden individueel naar hun cel worden geleid voor de fouillering, zijn er meldingen ontvangen dat op sommige recente momenten alle gevangenen van een eenheid naakt moesten staan en hen werd opgedragen om in die positie te blijven terwijl de controle in hun cel plaatsvond. Het CPT is van mening dat bij een individuele risicobeoordeling, waarbij gedetineerden naakt moeten staan, dit altijd op een manier moet gebeuren die hun menselijke waardigheid respecteert. Het mag nooit van gedetineerden worden geëist om zich uit te kleden en/of naakt voor andere gedetineerden te staan.

Het CPT uit grote zorgen over de verstrekte informatie met betrekking tot de doorzoeking en onderzoek van de privégedeelten van vrouwelijke gedetineerden in juli 2018. Deze doorzoekingen werden op bevel van de gevangenisdirectie uitgevoerd vanwege vermoedens van illegale voorwerpen in de instelling. Er werd gebruik gemaakt van

de inzet van leden van het speciale interventieteam om deze vrouwen naar de doorzoekingsruimte te brengen, waarbij één van hen naar verluidt slachtoffer werd van fysiek geweld. Mannelijke leden van het speciale interventieteam waren aanwezig in de doorzoekingsruimte en uiteindelijk werden er geen illegale voorwerpen aangetroffen.

Het CPT is van mening dat het onderwerpen van de vrouwelijke gevangenispopulatie aan dergelijke procedures, zoals eerder beschreven, mogelijk inhumaan en vernederend is, wat ernstige zorgen oproept op het gebied van mensenrechten.

De delegatie beveelt sterk aan dat alle vormen van doorzoekingen op een manier worden uitgevoerd die de waardigheid en rechten van de betrokken personen respecteert, en ervoor zorgt dat geen enkele gedetineerde wordt onderworpen aan onnodige of vernederende procedures.

Ze zijn van mening dat het doorzoeken en onderzoeken van de intieme delen van gedetineerden en andere delen van het lichaam een hoog risico op misbruik en intimidatie met zich meebrengt, en dat alternatieve methoden voor detectie, zoals het gebruik van echografietests, moeten worden ontwikkeld. Een intern onderzoek van de intieme delen moet worden uitgevoerd door een arts die niet dezelfde arts is die hen behandelt voor gezondheidskwesties, om zo de arts-patiëntrelatie te behouden. Bovendien moeten eventuele doorzoekingen waarbij de gedetineerde naakt moet staan, worden uitgevoerd buiten het zicht van het bewakingspersoneel van het andere geslacht.

Het is ongepast dat leden van het speciale interventieteam tijdens het controleren van de cellen vuurwapens gebruiken in de detentiegebieden. Het comité moet benadrukken dat het dragen van vuurwapens door personeel dat direct contact heeft met gedetineerden een ongewenste en gevaarlijke praktijk is, die kan leiden tot situaties met een hoog risico voor zowel gedetineerden als personeel.

Het CPT is onder de indruk van de nadruk op veiligheid in KIA, waar het hogere management veel belang hecht aan investeringen in veiligheid, zoals de glasfragmenten op de muren, speciale teamleden die interveniëren in de gevangenis met volledige anti-oproeruitrusting, zwarte gevechtsuniformen, gezichtsbescherming, schilden, vuurwapens in de detentiegebieden, en ze hebben verschillende meldingen ontvangen over gewelddadig gedrag en ongepast gebruik van geweld.

Wat betreft discipline is het disciplinaire proces goed gedocumenteerd, en in de dossiers van gedetineerden die disciplinaire maatregelen ondergaan, worden zij gehoord voordat disciplinaire straffen worden opgelegd, en zij ontvangen een kopie van de beslissing.

De zwaarste sanctie die kan worden opgelegd is eenzame opsluiting voor maximaal 14 dagen. Echter, uit het onderzoek naar disciplinaire dossiers heeft de delegatie vastgesteld dat dezelfde straf vaak werd opgelegd voor kleine overtredingen en ook voor ernstige misdrijven, zoals aanvallen op andere gedetineerden. Bovendien werd de isolatie vaak gepaard met een bezoekverbod. Het CPT beveelt de autoriteiten aan om maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat disciplinaire straffen geen totaalverbod op familiecontact omvatten, en dat beperkingen op familiecontact alleen worden opgelegd wanneer het misdrijf verband houdt met het gezin zelf.

Gedetineerden in isolatie ontvangen volgens het rapport van 2014 slechts één bezoek van medisch personeel om de twee of drie dagen. De gezondheidsdienst van de gevangenis moet aandacht besteden aan de situatie van gedetineerden in eenzame opsluiting, hen regelmatig bezoeken en tijdige medische zorg en behandeling bieden indien nodig.

Het CPT is van mening dat gedetineerden met zelfmoordneigingen of degenen die zichzelf schade kunnen toebrengen, niet in isolatiecellen moeten worden geplaatst, integendeel, ze moeten in contact zijn met andere personen.

Contact met de buitenwereld

De regelingen voor gedetineerden om contact te hebben met de buitenwereld waren aanvankelijk bevredigend, zowel voor voorlopig gehechten als voor veroordeelden. Ze konden wekelijks gedurende één uur en 15 minuten bezoek ontvangen en meerdere keren per dag telefoneren.

Echter, het voortdurende gebruik van glazen scheidingswanden tijdens de bezoeken die tijdens de pandemie zijn ingevoerd, heeft aanzienlijke frustratie veroorzaakt onder gedetineerden, en de delegatie heeft verschillende klachten hierover ontvangen. Ze bevelen de autoriteiten van Aruba aan om de nodige maatregelen te nemen en deze glazen wanden te verwijderen om onbeperkte bezoeken mogelijk te maken.

Curaçao zal geen financiering ontvangen van de EU als het eiland niet voldoet aan zijn eerdere verplichtingen

(CuraçaoChronicle) - De Europese Commissie heeft aan het 'Caribisch Netwerk' laten weten dat fondsen voor andere projecten niet zullen worden vrijgegeven totdat Curaçao de projecten initieert waarvoor de Commissie al eerder fondsen heeft toegewezen.

Eind 2022 werd bekendgemaakt dat de Europese Unie bijna negentien miljoen euro heeft toegezegd aan Curaçao voor waterbeheer. Deze financiering zou worden gebruikt voor de bouw en renovatie van waterzuiveringsinstallaties.

Deze investering zou het eiland helpen bij het aanpakken van problemen met betrekking tot rioolwater en de behandeling van chemisch afvalwater. Echter, toen gevraagd werd of de fondsen al waren overgemaakt naar Curaçao, werd onthuld dat dit nog niet is gebeurd. Curaçao moet eerst de eerdere projecten starten waarvoor het verwachtte financiering te ontvangen voordat het toegang krijgt tot deze multimiljoen euro subsidie vanuit Brussel.

Europese Commissie
"Het huidige doel is dat Curaçao eerst begint met de uitvoering van de EU-ondersteuning uit het vorige 11e Europees Ontwikkelingsfonds (2014-2020) voor veerkrachtige infrastructuur," verklaarde een woordvoerder van de Europese Commissie. Dit betreft een bedrag van bijna zeventien miljoen euro. "Daarna kan het nieuwe ondersteuningspakket van bijna negentien miljoen euro voor water- en sanitaire voorzieningen voor 2021-2027 beginnen zodra het formeel is goedgekeurd."

Duikscholen
Curaçao toont enige urgentie met betrekking tot subsidies voor waterbeheer. Verschillende duikscholen hebben onlangs alarm geslagen en grote zorgen geuit over de toekomst van het koraalrif vanwege aanhoudende lozing van afvalwater in zee rondom het eiland.
Het koraal wordt niet alleen geconfronteerd met moeilijkheden als gevolg van klimaatverandering en koraalziektes, maar ook milieu-issues.

Overheid
Intussen beweert de regering van Curaçao al jarenlang 'aan het werk te zijn' om dit probleem op te lossen. Voormalig Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning, Zita Jesus Leito, beloofde in 2018 dat de lozing van chemisch afvalwater bij Shut - in de buurt van de luchthaven - datzelfde jaar zou stoppen.

In 2019 verklaarde de voormalige Minister van Economische Zaken, Giselle McWilliam, ook dat zij samenwerkte met het water- en energiebedrijf Aqualectra om het afvalwaterprobleem aan te pakken. Sneller vooruit naar 2023: volgens natuurbeschermers en duikers wordt er nog steeds chemisch afvalwater geloosd in zee bij de bekende dumpplaats.

Project
Het infrastructuurproject uit de subsidieronde van 2014-2020 is nog niet van start gegaan. "De voorbereidingen zijn gaande en zullen binnenkort worden afgerond," aldus Beleidsdirecteur Tilly Pikerie namens het Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning.

Waarom duurt het zo lang voordat het project begint? Volgens functionarissen van het ministerie is de vertraging te wijten aan de COVID-19-pandemie. "Naar verwachting kan het aanbestedingsproces voor de verschillende projecten begin 2024 plaatsvinden, met de implementatie die aan het einde van 2024 begint," aldus Pikerie.

VS: Curaçao levert onvoldoende inspanningen in de strijd tegen mensenhandel

Ondanks de stappen die door de regering van Curaçao zijn genomen, voldoet het nog steeds niet volledig aan de minimumnormen voor de bestrijding van mensenhandel, aldus het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken. Zelfs rekening houdend met de mogelijke impact van de COVID-19-pandemie op de capaciteit om mensenhandel te bestrijden, blijft Curaçao op niveau 3 staan, wat wijst op onvoldoende inspanningen.

De regering van Curaçao heeft enkele maatregelen genomen om mensenhandel aan te pakken, waaronder het bieden van onderdak en andere diensten aan twee slachtoffers van mensenhandel, het vervolgen van twee vermeende mensenhandelaren, en het aannemen en financieren van een Nationaal Actieplan (NAP) om de handhavingsinspanningen tegen mensenhandel te versterken.
Het nieuwe NAP omvatte echter geen inspanningen om slachtoffers te beschermen of de criminaliteit te voorkomen. Er zijn geen mensenhandelaren veroordeeld en de regering bleef voorwaardelijke hulp bieden aan buitenlandse slachtoffers, waaronder verblijfsvergunningen, op basis van hun medewerking aan rechtshandhavingsacties tegen mensenhandelaren. Het gebrek aan financiering bleef een belangrijke belemmering voor krachtige inspanningen tegen mensenhandel.
Overheidsfunctionarissen toonden beperkt bewustzijn van mensenhandel en verwarden het met migranten die veiligheid zoeken, waardoor de effectiviteit van de inspanningen op het gebied van vervolging, preventie en bescherming werd belemmerd. De coördinatie van de overheid met organisaties van het maatschappelijk middenveld en interne afdelingen was ontoereikend.

Aanbevelingen
Volgens de Verenigde Staten moet Curaçao haar inspanningen verhogen om slachtoffers van mensenhandel te identificeren. Dit zou onder andere een hogere prioriteit geven aan proactieve screening van kwetsbare bevolkingsgroepen, zoals vastgehouden migranten en personen in de commerciële seksindustrie.

Hierdoor zouden potentiële slachtoffers beter kunnen worden geïdentificeerd, inclusief degenen die ervoor kiezen niet samen te werken met rechtshandhavingsinstanties in zaken tegen mensenhandelaren. Deze slachtoffers hebben ook het recht toegang te krijgen tot noodzakelijke diensten.
Bovendien is het essentieel om de Standard Operating Procedure (SOP) voor identificatie en doorverwijzing van slachtoffers volledig te implementeren. Training van ambtenaren in het gebruik van deze procedure kan de effectiviteit ervan aanzienlijk verbeteren.

Het verbeteren van coördinatie en het delen van informatie met belanghebbenden in de bestrijding van mensenhandel binnen de overheid, het Koninkrijk der Nederlanden en de burgermaatschappij is ook cruciaal. Dit zou bijdragen aan een meer geïntegreerde aanpak van de bestrijding van mensenhandel.

De vervolging en onderzoek van misdaden gerelateerd aan mensenhandel moeten krachtig worden uitgevoerd. Het veroordelen van mensenhandelaren, inclusief betrokken ambtenaren, en het eisen van passende straffen, zoals aanzienlijke gevangenisstraffen, zou een krachtig signaal afgeven dat deze misdaad niet getolereerd wordt.

Daarnaast zou er meer financiering moeten worden toegewezen aan slachtofferdiensten, waaronder personeel, gespecialiseerde zorg voor slachtoffers van mensenhandel en diensten die toegankelijk zijn voor mannelijke slachtoffers. Adequate opvangmogelijkheden voor alle slachtoffers van mensenhandel, inclusief mannelijke slachtoffers, zijn essentieel.

Er moeten voldoende middelen worden toegewezen en verdeeld voor inspanningen tegen mensenhandel. Het huidige Nationaal Actieplan (NAP) moet volledig worden geïmplementeerd en uitgebreid worden met doelstellingen voor slachtofferbescherming en preventie van mensenhandel.

